

ТРИДЕН'У - REVUE HEBDOMADAIRE UKRAÏNIENNE - **TRIDEN'U**

Число 25 (134), рік вид. IV. 1 липня 1928 р. Ціна 3 фр. (Prix 3 fr.)

Париж, неділя, 1 липня 1928 року.

Коли на Великій Україні місцеве населення в результаті тяжких зусиль визвольної боротьби добуло собі таки, навіть під московськими окупантами, можливість зміцнити позиції рідної мови і цвати про розвиток своєї культури, що правда взятої поки-що в комуністичні шпуги, далеко гірше становище тих земляків наших, що являються «громадянами» РСФСР, тоб-то безпосередніми підданцями Москви. Про гірку долю їх нам вже доводилося писати. Як відомо читачам нашим, непереможний зріст і розвиток національної свідомости на Україні, вириваючи у чужої влади одну по одній уступку українській стихії, примусив нарешті навіть харківських попихачів Москви зняти перед своїми панами мову про забезпечення національних прав української людности РСФСР та про прилучення сумежних гериторій з суцільним українським населення до УССР.

Що з того вийде, і чи вийде щб, та коли і як, — не знати. А тим часом справи українські в Росії просто безпорадні.

Допіру оце вудбулася «всеросійська нарада упознаважених про працю серед національних меншостей». Почули ми цього разу де-що і про українців під Москвою (досі про них, звичайно, і не згадувалося) та про те, що для них зроблено. Тоз. Островського, уповноваженого самого ВЦИК-а; послано було торік до Вороніжчини та Курщини ознайомитися з тим, як там стоїть справа українізації.

І от що розповів він на нараді. «Питання це має вже 4-хлітню історію», але праця в сфері українізації «знаходиться, можна сказати, з зачатковою становищі». Звісно, «винних нема», — аджеж єсть «ц і л а

низка постанов найкатегоричнішого характеру», та «вся штука в тім, що здійснення цих заходів зовсім не було забезпечено матеріально». «При таких умовах» не дивно, що «навіть ті три волості, які вражалися на папері за українізовані, в дійсності були не українізовані»

Тепер ніби «Вороніжський ГІК (губісполком) ізяєся серйозно за справу українізації», але «все питання тепер в тім, що вся ця програма може виявитися нереальною, як-що товариші не забезпечать всіх цих заходів належними кошторисними асигнуваннями».

Ми навели цей трохи за цеггий уривок з справознання про нараду з «Известий» (ч. 129) саме тому, що слова авторитетного представника совітської влади, — де ж пак ученоважений самого ВЦИК'а! — дають надзвичайно реальний малюнок того, як забезпечено права української людности в РСФСР.

Ось наслідок 4-хлітніх зусиль: на мільйон українського населення в Вороніжчині — три волості українізовано ... на папері. Справді «досягнення», що й казати.

З одного боку — ця низка «найкатегоричніших наказів» про людське око; а з другого — ані шеляга ломаного на їх переведення в життя.

Совіти, що так уболівають долею тяжкою українського народу поза межами Союзу, самі ж про себе дають своїм поведженням що-до своїх українських підданців ще один зразок традиційного московського лицемірства.

Виховання молоді і Український Робітничий Університет в Празі.

Тимчасова поразка в боротьбі за нашу державність, недавня невдача у виборах на Волині й Поліссю — ставлять перед нами у всю широчінь питання про причини всіх цих поразок. Хоча різних причин є багато, але певно чи не найголовнішою причиною є ідеологічна — відсутність активного світогляду сильної нації. Перевиховання нації, отже виховання молоді є питанням успіху чи нової поразки в майбутньому.

Ми маємо в своїх руках лише кілька шкіл, і тому для нас так важно, що і як на них викладають. Школи такого типу, як Український Робітничий Університет (заочної освіти), можуть принести колосальну користь

при умові, що даватимуть справжню освіту і виховуватимуть у національному дусі молодь. Але, на жаль, не те бачимо.

Одну з найважливіших для нас наук — українську історію доручено цим «Університетом» «славновісному» по своїй неосвіченості й безмежній наївності п. Н. Григорієву і їн такі «лекції» пише, що з ними необхідно познайомити ширше громадянство.

В своїй першій лекції запевнює п. Григорієв, що «кожна людина і людські громади, усвідомлюючи свої потреби... міняють форми річей та склад їх матерії, витворюють з одних річей другі: з каміння, заліза — молоток, сокиру; з молока — масло і т. д. Ці з м і н и звуться прогресом. Прогрес відбувається як повільно (з каміння витесується молоток), так і більш менш раптово (з молока бється масло)».

Цей уривок свідчить, що «професор» Н. Григорієв, покладаючися на свої знання, не потурбувався навіть подивитися хоч би в словничок чужих слів (а йому це не раз може здатися), — бо певно й там би вичитав, що поступ можна побачити в процесі улпшення методів виробництва (коли вже конче охота говорити про молоток), а не в самому окремому акті виробництва.

Звичайно, що тут же високомудрий «професор», політик, письменник і публіцист, пояснивши попереду, що «еволюцію спричинюють закони одвічно незмінної (і де він таку вишукав? І. М.) природи, а тому вона скрізь і завжди відбувається в одних і тих самих формах(?), одним і тим самим шляхом», заявив рішуче, буцім то «не еволюція, а прогрес є змістом кожної історії».

Треба думати «професор» уважав, що його студентам не буде відоме твердження «якогось» Г. Моно, наче б то «слоєом і с т о р і я о:на-чуємо цілість проявів людської діяльності й думки і розглядаємо їх з погляду їх послідовности, їх розвитку і відносин звязку або залежности», і тому лише він принагідно не розбив цієї «фальшивої» науки.

Далі на ст. 3 цей відомий соціаліст-революціонер так з'ясовує значіння слів «революція» і «реформа»:

1. «Коли еволюційна зміна властивостей та діяльності річей і істот людською волею тільки частково прискорюється, — це реформа».

2. «Коли певні властивості, форми й діяльність річей та істот живосилом знищується, а на їх місце встановлюється зовсім нові, — це революція».

Так з'ясувавши, — дає приклад:

«Коли в родинному господарстві збільшується чи зменшується час роботи всіх членів — це реформа; коли ж одні члени цілком позбавляються праці, а другі назавжди примушуються до неї — це революція».

Правда, просто?

Прочитавши таке пояснення, починаєш лише розуміти одно, а саме, чому п. соціаліст-революціонер Н. Григорієв докладав і докладає всіх зусиль, щоб «незавше примусити» своїх харківських колег по світогляду до праці — «насення тягару» наданої з Москви влади, а студентів «назавше» позбавити цієї праці, прищеплюючи їм таке розуміння революції та запевнюючи, що українці взагалі ніколи не мали влади в своїх

руках. Вся ця діяльність п. Нашого, як вивляється, мала бути саме робленням революції.

Не відріжняючи історії (науки) від історичних джерел (п. Григоріїв уважає історією все, що так зветься, і коли б покійний Нечуй-Левицький свсе оповідання про «Бабу Палажку» назвав історією та й про неї певно теж тут згадувалося б), п. лектор запевняє авторитетно, що «історія починається тільки там, де повстає свідомість переживання змін», і, мовляв, тому дикуни не мають історії. Отже певно, на думку п. Нашого, для того, щоб почалася історія землі, то треба чекати, поки земля усвідомить собі свої зміни і велетенським пером запише їх.

Заперечувати твердженню п. Григоріїва, що історія не є наука, — не будемо, лише шкода, що він виразно не зазначив, що мова тут про писану ним «історію».

Далі лектор обвинуватив істориків у ідеалізуванню «Київської і Галицької доби», бо вони, мовляв, «вихваляли князів як добродійців українського народу», тоді, як на думку лектора, князі тільки й робили, що «визискували український нарід і знущалися з його».

Особливо ж обурює п. Григоріїва те, ще «під іменем історії цілих народів, фактично подається історія лише окремих його пануючих верств, тоб-то одна річ підмінюється другою». Очевидячки, в голові п. Григоріїва не укладається те, що пануючі верстви (чи князі, чи комуністи, чи буржуазія) — т в о р и л и історію в імені цілої нації, а тому й говориться про творену ними історію, як про історію нації.

Як вже з попереднього ясно, — п. Наш шкодує, що «до цього часу нема ще ніде такої досконалої історії народу, в якій би з однаковою об'єктивністю і повнотою записано було історію кожного його окремого стану», і ніде не писалося про те, як поневолені верстви «жили і що діяли», чи збивали масло, «роблячи прогрес» чи ні?

А тому п. Наш, вказавши такі первородні гріхи всіх істориків, робить висновок, що «ті історії» що написані, не мають наукового значіння».

Прочитавши це, студент має доміркуватися, що першою історією яка має «наукове» значіння, — є історія, писана п. Григоріївим.

Щоб остаточно оголошити і так запамороченого студента, автор «науково» плутає далі історію з історичними джерелами, запевнюючи, що є «епізодичний спосіб» писання історії «без пояснення причин і звязку», а далі вияснює, що історія складається з суми «поведінок» окремих людей без вказання причинного звязку.

Для доказу неможливості встановлення причинного звязку пише п. «професор», буцім то історики причиною світової війни уважають убивство ерцгерцога в Сараєві (очевидячки бідолаха-лектор сам не знає різниці між причиною і приводом), не називаючи, де він таких «істориків» вишукав.

На ст. 8 знаходимо загадковий заголовок «Суб'єкт української історії» та терпеливо перечитавши ряд таких глибоких думок, як напр., «історія українського народу, це не те саме, що історія української держави» (можна було б до цього додати: «і не те саме, що історія ук-

раїнської літератури, історія української музики, або історія українських неуків «які вдають учених»), нарешті доідемося, що «суб'єктом або носієм (для лектора ці обидва слова однозначні. І. М.) історії українського народу та України як певної території є... трудове населення України, переважно селянське».

Коли до цього місця у бідного студента, що шукає знання, ще не перемішалось в голові, то прочитавши вищенаведене речення, він певно цілком втратить змогу порозуміватися з людьми. Як що той учень розрізнув перед тим терміни «суб'єкт» і «об'єкт», — то після прочитання цього розділу перестане розрізняти; як він розумів, що значить бути носієм, — то перестане розуміти; і як думав, що історію можна творити і бути одночасно об'єктом історії, яко науки, то перестане це думати.

Але найгірше, що намагається п. Григорієв переконати молодь у тому (ст. 10), що українці ніколи не мали своєї держави, «влада була завше в руках чужої нації» та що єдиною верствою, яка досі з IX віку перебуває (автор не знає, що і в VI віці на Україні теж жили українці, отже й селяне також) на Україні і тримає (але чи розвиває?) свою українську мову... є верства селянська».

Отже з наведених уривків (котрі я навмисне так докладно наводив) бачимо, що п. Григорієв, а з ним і Укр. Роб. Університет не прояснюють, а завертають молоді голови, запаморочують різними дурницями, навіть чужі слова навчають розуміти так, як розумів сільський писар слово «реліквія» і пописувався перед сільськими красунями сесею «бченістью», яка виявлялася в тому, що замість сказати «яке чудове волосся у вас», казав «яка чудова реліквія».

Крім того, бачимо уже з тих перших лекцій, що автор прищеплює молоді хибні погляди, подає замість науки нісенітницю і робить шкідливу роботу, перетворюючи історію українського народу в історію певного числа поколінь мешканців сего Вирвихвістки.

Тевбиває національну свідомість та замінке її свідомістю приналежності не до нації, а до «єрстви». І та молодь, яка навчається таких лекцій, і далі буже животіти віки під чужою кормигою у тьмі, яку їм хіба буде розсіювати той вигаданий далі п. Григорієвим «безконечний день», який мав «сіріти» під час Аржейської доби.

Таку «історію», на нашу думку, з приємністю видав би Держвидат, але українське громадянство повинно було б рішуче боротися з її поширенням.

Поширювання серед молоді, яка з довіррям шукає науки, таких «знань» є національним злочиним, а тому обов'язком кожного українця є остерігати молодь перед «підприємством» п. Шаповала (чи може соц.-рев.?), що бучно звегься Українським Робітничим Університетом.

І. М.

Лист із Америки.

Заходом організаційного Комітету — В. Кедровського, П. Ординського та Ю. Кириченка у неділю 27 травня 1928 р. в Українській Православній Автокефальній церкві св. князя Володимира, що на 14 вул. в Н'ю-Йорці, відбулася урочиста панахида по бл. пам. Голові Директорії, Головному Отаманові військ УНР С. Петлюрі і одночасно по всіх козаках укр. армії, що полягли в обороні своєї батьківщини.

Перед панахидою свящ. о. Іванишин сказав відповідну промову. Простими й художніми словами о. Іванишин зробив глибоке вражіння на присутніх в церкві і не у одного з них на очах були сльози.

«Кожний культурний нарід, — сказав п.-отець, цінить, любить і боготворить свою армію. Дивіться на Францію, дивіться на Німеччину, яка, не дивлячись на свої невдачі, у світовій війні, покладає всі свої надії на свою зредуковану, але міцну духом армію. Дивіться на Америку, — не мілітаристичну державу, — як вона, зваживши вартість армії, робить всі можливі старання, всі зусилля, щоби американська армія була як найбільше удосконалена — здисциплінована, — та щоби мала пошанівок по-між горожанами краю цього.

«Збудім же й ми любов та пошанівок в серцях своїх до своєї армії, — до свого славного козацтва.

«Правда, ми ще не маємо цього культу армії, яку мають повище згадані держави, але наша армія має такі світлі події, які будуть записані золотими буквами в військовій літературі. Те все чекає свого історика. Змагання українських козаків, їхні титаничні подвиги — це яскраві події, з яких буде черпати осолоду молоде покоління і буде продовжувати славу предків своїх з роду в рід.

«Скаже, — можливо, — дехто: ми ж не маємо своєї армії, а лише спомини. Дуже грубо помиляється той, хто так говорить, або хто так думає. Є в нас армія: вона лише порозкидувана по всіх усюдах, — по Балканських горах, по берегах Мариті; наша армія є в Чехії, в Моравії, в Провансі та на Шампанських полях. Наша армія є в Німеччині, в Алжирі, в Канадійських степах, на Зеленим Кліні, в Америці, — скрізь є українське козацтво, Воно чекає лише на зазив свого Вождя, й почне злітатися, немов орли бистроокі, до свого гнізда та виколе очі кожному, хто насмілчився засмітити те гніздо. Злетиться українська армія, зберуться українські козаки, коли почують голос архангельської труби, — що завізне до бою за волю, — та змете всяких зайців та супостатів із своєї рідної землі...»

Спинившись на культурі незнанного вояка, що в ньому шанують культурні народи героя нації, — п.отець теплими словами згадує подвиг тих незнаних козаків, що їх невідомі могили розсіяні по всій Україні.

«Лише Вождь української армії, лише той, котрий зібрав українських героїв в одну цілість і сотворив з них велику, живу стіну, до якої не оден поламав собі кості, розбив собі голову, змагаючись пробити ту стіну, перелізти через ню, там, де жив спокійний нарід, що бажав кожному спокою. Лише перший Головний Отаман Української Народньої Республіки, Симон Петлюра спочиває в чужій землі, забитий злодійською рукою на вулиці Парижу. Ціль, а не смерть, зробила Симона мучеником.

«Дня 25-го травня, припадає друга річниця смерті того великого козацького вождя, що вів синів України до побіди над ворогами; того, хто разом із своїми бойовими орлами нищив всю сарану, всю погань, котра нищила золоті колоски надії українського народу: того, що ніс тяжкий хрест на вигнання, лише для того, щоби недоля волю освятила.

«Ви, котрі були ближче коло покійного Симона, — що були його това-

ришами, — які є присутні на нинішнім поминальнім Богослуженню, перенесіться духом в ту пору, коли ви разом із Ним пишались у всій славі та красі, — в якій пишались лише українські козаки, — та згадайте Його теплими словами перед Творцем Всесвіта, в своїй рідній Церкві.

«Багато могил без хреста і знаку; вони чекають на вшанування їхньої пам'яті. Діти України: клоніть голови свої перед тими, котрі всі свої золоті почування, своє знання, свої здібності, свою силу, своє серце, — а в кінці себе самих поклали на жертвовник за життя будучих поколінь, за наше життя.

«Ми в чужім краю, на стільки нещасливі, що не маємо змоги бачити ці могили, щоби на місці могли їх вшанувати. Схилім свої голови перед величю подвигів цих мовчазних страдників, — українських козаків, — та українських мучеників, що віддали своє життя за ідею України...

«Під час революції сталося велике чудо: з'явилися герої, святці, котрі вміли любити свою Україну. Їхні подвиги, їхні невимірчі діла, це зразки величости українського духа, — невиміручого духа. Хто це все опише: хто, — яка рука змалює те все геройство і святість українського козацтва? Треба, — як Гейне каже, — вирвати найвищий кедр з Ливанських гір, замочити його в джерелі Етні, і писати огненними літерами на північному небі...

«Ти, Отче наш небесний, що знаєш наші чисті стремління, зміцни в нас духа, подай нам бадьорости: подай нам силк, щоби ми осталися вірними своєму народові, такими, якими були ці, які нині є при Тобі, нагороджені вінцем слави вічної...»

Панахиду співав гурток бувших членів Української Республіканської Капели, а саме ті, хто вважав участь в цій панахиді за свій національний обов'язок. Хором дирігував п. Кириченко. Панахиду відспівали гарно. І коли хор почав: «надгробнеє ридан'є...», то на очах показалися сльози. Бо тоді кожен відчув те, що співає і по ко му! Вражало лише те, що було обмаль людей. Небагато прийшло з українців віддати пошану борцеві за волю України.

Дуже гарне враження на присутніх зробила молодеча січ, зорганізована при Православній церкві, члени якої стояли під час панахиди рядами з українськими й американськими прапорами в руках. Під час панахиди було переведено збірку на укр. інвалідів.

Комітет просив нашого архієпископа Іоанна Теодоровича, щоб в той день було відправлено по всіх православних церквах панахиду і переведено збірку на інвалідів, але цього не було зроблено «страха ради галицького...»

І сумно і болюче, але треба констатувати ці факти. Ви не уявляєте, як тут галичане і їхні приспівники обкидують болотом уряд УНР, вигадуючи все можливе й неможливе...

Н. Ю.

Лист із Праги.

(Виклад посла до польського сейму Д.м. Палієва).

7 червня в Подєбрадах, а 8-го в Празі виступив з рефератом про «Становище українського народу під Польщею» посол до Варшавського союму з кол УНДО п. Дмитро Палієв. Це вже друга візита українських парламентаріїв до ЧСР. Першою суди завітала недавно сен. п. Кисілівська, що також виступала тут з інформаційним відчитом, який однак не зупинив на собі більшої уваги, бо подавав звичайні інформації про роботу українських послів та не виясняв принципів її політики. Цю прогалину принаймні

що-до основ політики й тактики удівської частини українських парламентаріїв, заповнив відчит посла Дм. Палііва. І коли в Подєбрадах його відчит відбувся досить спокійно, то в Празі він перейшов в дуже підвищеній, подекуди й зовсім гострій атмосфері, ксли дійшло до дискусії. Пояснюється це головно складом аудиторії, яку складали переважно слухачі з Галичини, — для них власне й призначався виклад.

В Празі відчит відбувся в «Студенському Дємі», з ініціативи галицької національної молоді, під головуванням п. О. Бойдуника.

Промовець почав з попередження, що еміґрація безперечно знає не гірше, ніж край, всі факти красового життя, і з цього боку відчит не може дати нічого нового. Инакша справа освітлення знаних фактів, інформації про мотиви діланья. Не обцюючи «абсолютної об'єктивности, котрої й неможливо досягнути людині, що привикла в житті дивитися через певні окуляри», п. Паліів заявляє, що все ж постарається по змозі бути об'єктивним.

Окресливши становище польської державности на західніх землях до українського населення, п. Паліів перейшов до питання, як реаґує на все це «українська нація», — в першу чергу політичні партії, які ділають на території західніх українських земель. Що-до цих останніх, промовець зазначає, що «у нас політичних партій в повному розумінню не існує», та що політична «кристалізація йде не по соціальному ґрупам, а по особам». Крім того, всі ті партії «об'єднують одну й ту саму ґрупу — селянство, з надзвичайно малими острівцями робітництва, купецтва чи здекласованої інтеліґенції», і «відсутність с.-д. партії» вважає Д. Паліів, «найхарактернішою прикметою такого становища», — «бо нема робітничої класи». Самі партії українські промовець характеризує так.

Сельроби «не надто ідейний рух». Провідники слабкі, в більшості підлеглі Москві. Ніяких самостійних форм не витворили. «Все це імпортовано з Москви». «Найяскравіша тенденція — боротьба проти своїх, а не чужих». «Через те, що не Польщу, а нас самих розвалює, Польща толерує цей рух». Відмічає незрозумілість для «низів» розламу в комуністичній партії й сельробі. Сельроби збирають сільський пролетаріят, стараються «доказати, що це попи, пани та бувші офіцери все винні, а не Польща». Витворюють фанатичну боротьбу, яка буде скріплюватися на основі голоду. Оцінює п. П. цей рух, як «не позитивний, а деструктивний» і передбачає, що розлам у сельробі буде зліквідований, коли зліквідовано буде остаточно «шумський» на Великій Україні.

Про радикальну партію п. П. висловлюється, що вона «переходить на платформу шаповалівщини» й досить ориґінально виглядає на галицькому ґрунті: провідники проповідують чистий соціалізм і часто походять із замочнішої верстви, а низи — радикальні, націоналістичні й протипольські. Низи хотять єдиного фронту, але «верхи, за вказівками шаповалівщини», мають «тенденції класово розслювати, а не з'єднувати народ». П. посол гадає, що радикальна партія «у своїй деструктивній — чи опозиційній — чинності все найде собі місце», й користь від її існування бачить «тільки в ферментуванні».

Що-до т. зв. «націоналістичного табору», то його назовні репрезентує єдино УНДО. Промовець відмічає незрозумілість для стороннього глядача, «як може існувати твір, в якому йде вічна боротьба різних течій — від угодовців до революонерів», і пояснює це тим, що тут об'єднані різні політично-національні ґрупи, «які бояться самостійно виступати», або тому, що «їх вох рорупі усуне», або тому, що «в умовах польської державности їм не можна чинити». І доки «реальні політики», себ-то угодовці, не протиставляться максималістській політиці відносно Польщі, а максималісти ще не мають сили резигнувати із зовнішніх форм і у піти підпілля, — доти йде боротьба політична й психологічна між цими двома крайніми течіями в УНДО. Промовець належить до максималістичної, чи як инакше він її називає — націоналістичної течії і заявляє, що хоч подекуди й чути голоси, щоб зробити вже розділ між цими двома течіями в УНДО та дати можливість виявити себе, однак це річ недопустима — з тих мотивів, що «сьогодня»

офіційну політику веде лише УНДО, й коли б ведення її захопили зараз «реальні політики», тоді б можна було сказати, що офіційна українська політика пішла на опортунізм, а до того ми допустити не можемо».

Не зупиняючися на питаннях корисності чи некорисності, структуривності чи деструктивності політики цього табору, п. П. ще згадує про партію праці, характеризуючи «цей твір», що він «не витвір життя», потребами життя не викликаний. Це угруповання не має яскравіших провідників, і коли й здобуло собі один мандат в одній окрузі, то «це не завдяки партії, а особистим впливам одного чоловіка».

Виходячи із свого вже знаного положення, що всі ці партії ґрунтуються і репрезентують лише одну класу — селянство, п. П. тим самим і пояснює, що вони ніколи й ніяк не можуть, конкуруючи між собою, піти подібно справжнім партіям на якісь взаємні компроміси: «в такому стані — конкуренція! — неможлива ніяка співпраця, й тому боротьба приймає такі моменти часом, яким не повинно би бути місця».

Закінчивши тим огляд політичного життя західніх земель, п. П. переходить до економіки. Тут він перш за все відмічає, що «все, що діється на економічному полі, робиться силами зкристалізованих осіб, а партії на політичне й економічне життя фактичного впливу не мають». Взагалі ж коли глянути на цю ділянку життя, то «робиться лячно. Все те, що ви чигаєте про вічний голод, нужду — тут ще не дописано, бо ніхто не в стані уявити собі того лиха». На 8 міль. гектарів землі приходить 1.250 тисяч господарств, з яких 1 міль. мають по 5 гект. «Образ ясний — голод, нужда з причини перенаселення. Й фактично 50 відс. населення немає чого робити на селі й могло б піти кудись світ за очі». А в той же час ці перенаселені землі колонізують. З огляду на те, що «де-хто твердить, що ця біда походить від своїх попів, панів і всяких інтеліґентів», п. П. ці закиди збиває тим, що «голоду не поправить ніяка земельна реформа, бо до розділу є мало чим більше як 2 міль. гектарів землі (панської, попівської) на 1 міль. господарств». Вихід з такого становища промовець бачить єдино у власній державності. Без власної державності питання не можна розв'язати. Треба власної державності, яка б повела доцільну політику земельну, еміґраційну, — в інтересах українського народу. Тими 2.500 кооперативами, які має населення, можна пишатися, але вони не врятують. Це рятунок на сьогодні, але це далі не виграє. Це — півметоди. Вирятувати націю від смерті може лише власна державність. Як бачимо, момент незалежності повстає у галицьких політиків тоді, як справа йде про долю «зах.-укр. земель», тоді автоматично повстають старі ремінісценції галицько-болонської держави; засада ж соборності виникає лише тоді, коли мова йде про незалежність (від Московщини) т. зв. «східне-укр. земель».

Як же реагує укр. населення на таке становище? — «Масової реакції ще не було, — каже промовець, — може вона в душі». Не виявилася ж вона тому, що «нація ще себе не віднайшла». Що-до політичних настроїв цієї «нації» (п. П. не позбавився цієї чисто галицької звички не дуже влучно вживати абстрактного й збірного розуміння «нації» в значінню конкретного «народу» та в приміненню не лише до цілого укр. народу, а й окремих частин його), — то нація українська нині переживає, на його думку, «третій етап». Попередні ж етапи були такі: «Перший — орієнтація на власні сили й зброю; другий — на Антанту й своє представництво». Теперішній третій етап це «орієнтація на українську парламентарну репрезентацію, що вона може щось зробити чи принести». Як і попередні орієнтації, так і ця третя, признається промовець, — «це така сама ілюзія, але мусить перейти. Вона нічого не зробить, — її призначення лише загострювати відносини та викликати фермент». «Цей момент нація мусить перейти, щоб довідатися, що орієнтації на парламентарні засоби польської держави не дадуть нічого».

Промовець проге добре свідомий, що «західні українські землі цілості не творять», а через те, що цілість творять всі українці та їх землі, то звідси й «ясно, що тепер де небудь репрезентувати чи наддніпрянських чи наддністрянських українців не можна». Бо «українська проблема одна тому й греба її репрезентувати одному». Так би слід було, на думку промовця,

та не так воно діється на ділі. «У нас, — скаржитися він, — інакше становище: репрезентують або східню Україну — уряд УНР, або західню — уряд Петрушевича, або націю репрезентують, яко класу. А немає, щоб щось репрезентувало в с ю українську націю». І зараз же слідом за тим робить непослідваний винахід: «Тепер Польща репрезентує українську політику на міжнародньому фоні, й мабуть на доказ цього твердження наводить, що «міністерство польське видає на англійській і французькій мові бюлетень про українські справи й вважає, що має до того право, бо кооперує з українським урядом із східніх земель».

Висновок, який з цього робить промовець, звучить рішуче: «З цим становищем треба скінчити. І толерувати цього не можна». Цей свій висновок він пробує обґрунтувати положенням, що «виключена річ», щоб якісь чинники, що ведуть «східню українську політику, могли давати мандат на західні українські землі, але додає, що також і навпаки: чинники західнеукраїнські не мають давати манда Москві на східні землі».

Таким чином п. П. доходить до своєї головної ідеї вже підготованої попередніми тезами: «Тому без огляду на території і класи, мусить хтось репрезентувати соборну Україну. Виявляється, що така репрезентація вже й існує: «Тими (репрезентантами) являються націоналісти». «Це явище (себ то поява цієї репрезентації), — каже п. П., — надзвичайно відрадне. Закордоном вже єсть Провід, який бере в свої руки провід...» (очевидно п. П. тут має на увазі ґрупу націоналістів, майже виключно галичан, що мають своїм органом — місячник з досить дивною назвою «Розбудова Нації»).

Ці пасуси викладу, не позбавлені в певних місцях непередбаченого комізму, робили врешті безвідрадне вражіння отим поважним, навіть многонадійним трактуванням даної молоді політичної ефемериди. І це підносилося, як глибокодумний винахід галицької політики. Неймовірно, але так. Отже маємо тут друге цілне признание з боку представника провідної течії галицької політики: нам вже й «міжнародній провід» визначено, визначено навіть без спроби засягнути і нашу в тім думку. Власне, це останнє і характерно з погляду традиційности думання галицьких політиків...

Заявою про те, що українська проблема — це тепер проблема світового значіння, без вирішення якої не може бути спокою, та що ми самі мусимо зробити українську проблему світовою, — заколотимо, коли не буде вирішена вона, це є завдання політики всієї української нації без огляду на території, — і кінчає свій відчит п. П. Авдиторія нагороджує його оплесками.

* * *

Після кількох хвилин перерви починаються дискусії над відчитом. Перед тим п. П. відповідає на кілька поданих на письмі запитань. Всі вони торкаються «проводу націоналістів», про який говорив п. П.: як міг би цей провід політично представляти українську націю, раз це ідеологічна група? на які сили спирається той провід та які має завдання? що мають з проводом робити Петрушевич та уряд УНР, — чи мають право складати свої уповноваження перед цією організацією? яке відношення проводу до московської окупації? які гарантії, що провід цей уявляє собою найкращий вихід із становища?

Промовець відповідає, що сам він до проводу не належить, тому й говорити про його завдання й цілі ближче не може. Але «провід — не є ідеологічна група: провід — є провід, якась надбудова над чимось і над тими чинниками, які певну практичну політику на українських землях ведуть і підляжуть проводові». Що-до відношення до проводу з боку урядів на еміґрації, то на думку посла «нема певности», що-до передачі ними своїх повноважень проводові: вони «не зложать мандатів, а навпаки — будуть старатися всіма силами той провід, що без усяких окупаційних допо-

мог репрезентує весь нарід, —побороти». Що-до сил, якими той провід розпоряджає, то «сили малі, але я певний, — каже промовець, — з оголошенням проводу добре схоплені тенденції політичного життя серед мас до з'єднання та що витворюються такі сили». Що-до завдань, то «політика одна: здобуття своєї держави і соборности. А шляхи — залежать від життя». Що-до становища на Великій Україні, то там «іде процес. Хто говорить, що там суверенна держава, той провадить у блуд». Лише там тим краще положення, що там народ перейшов до наступу, що там те, що єсть, витворено напором знизу. Що-до гарантій, що провід є найкращий вихід, п. П. заявляє, що до виходу того «є різні шляхи» і «будучність покаже, який з них найкращий, а нині про ніякі гарантії говорити не можна».

В дискусіях, які розпочинаються після того, забирає слово п'ять промовців — всі галичане, досить добре відомі серед пражкої еміграції.

По дискусії, яка довго затяглася і часом приймала дуже гострі форми, п. П. в останньому своєму слові намагався збити головніші зауваження своїх опонентів.

Голова зборів дякує й просить передати до рідного краю привіт і запевнення, що тут працюють спільно з ним і для спільної мети.

Треба думати, що представник «національної молоді» висловив згоду своєї групи не лише з тактикою, але і з засадами тої політики, що її виявив ундієвський представник, — аж до глибокодумного винаходу «міжнароднього проводу». Зворушила згідність у безнадійних нетрах «реальної політики». Тож не трудно після того погодитися з вислідом п. Паліва, що й нинішній третій етап галицької політики — так сама ілюзія, як і попередні, і залишить він по собі жі самі реальні наслідки.

С.

Крейсер «Червона Україна» на Босфорі.

(Лист з Царьгороду).

28 минулого травня в Царьгород прибула для зустрічі та почесного конвою Афганського короля Аманули боева морська група флоти совітських республік. Група під керуванням «адмірала» Орлова, — по оповіданням черновофлотців, старого робітника-большевика, складалася з крейсера «Червона Україна», миноносця «Петровський», миноносця «Фрунзе» та миноносця «Шуамян». Кинувши котвиці коло б. палацу Долма-Бахче, група чекала прибуття Аманули з Ангори. Пішли звичайні візити офіційних осіб і т. и. Зовнішній вигляд групи досить гарний та серйозний. Кораблі нові, закінчені в 1924-25 р. р. з закладених в м. Миколаїві ще за часів світової війни крейсера «Адмірал Нахімов» та инш. Певне вражіння зробили нові морські прапори совітських республік. Вони такі: на звичайному червоному полі три перехрещені білі стрічки (2 — по діагоналям і одна вертикально) з білим колом по середині, в якому «серп та молот».

Над вечір, після різноманітних церемоній з турками, почався з'їзд на берег. Численні, переповнені моряками в білих кителях та матросках, каюки побігли до пристані. При сході на берег якась невідома особа (певно з консульства) виголосила до червоних моряків промову, де між иншим було сказано, що якийсь «Мориц» призначений до проводу їх по місту Царьгороду і що він розуміє російську мову. З Царьгородської юрби, на звичайному червоному полі три перехрещені білі стрічки (2 — по діагоналям і одна вертикально) з білим колом по середині, в якому «серп та молот».

Цікавлячися переважно «Червоною Україною», скоро вхожу в розмову з кількома її матросами. Зразу ж охоплює розчарування: «Червона Україна» — не українська; старшини та матроси в переважній більшості москалі. Команда московська і т. д. — тільки назва українська та на стрічках на матроських шапках написи по українському. Це наводить на думку, що може усе на сов. Україні таке «українське». Надибав з матросів земляків, закидав їх численими запитаннями про Україну та про українізацію на ній з боку совітів. І сумом віє від щирих відповідей молодих хлопців, не зважаючи на те, що вони комсомольці та комуністи. По їх відповідям видно, що останніми часами большевики «б'ють отбой» з українізацією, та що вона тільки «для видимості», а повсюду — в більшості москалі, жиди або типи з невиявленою національністю...

Річ зрозуміла, що на такі питання давалися відповіді потиху та лише на одинці. При других — навіть і своїх українцях — «усе в Росії дуже гарно, усього досить, усі задоволені та... що рай — тай годі». Але та увага, з якою совітські моряки звертаються до вітрини крамниць, і гаряча купівля всього, що треба і чого не треба морякові в дорозі, каже без слів про щось інше.

Через кілька х-илин бачимо й чуємо, що в «Царьгороді ціни на крам значно нижчі, ніж в «раю» та що червонця «чомусь то» в Царьгороді не цінять даючи за нього менше половини совітської «твердої» ціни на нього. Де-котрі моряки на гострі питання на цю тему задумуються та мовчать...

Совітське консульство через свій сов. банк трохи обміняло гроші своїм морякам на турецькі ліри, але все ж таки багато вони загубили своїх рублів при купівлі річей. Більше всього хапали: жіночі речі, парфуми, хусточки, годинники, бритви, мундштуки, панчохи і т. и.

З великою цікавістю накинулися на закордонну російську літературу. Знаходили її українці те, що їх цікавить... З розмов же в приватних помешканнях вдалося почути одверге ствердження економічного кризису та напруженого становища на Україні та в козацьких областях. Наші земляки дуже цікавилися нашими українськими організаціями та взагалі українською роботою. Ми запевнили їх, що тут не сплять та що в свій час усе буде зроблено.

Загальне вражіння з розмов добре: ці моряки совітські, або «червонофлотці», не так вже запоганені, як нам здавалося і ту фарбу червону з них легко змити, аби було щось певне, міцне, серйозне..

Одягнені «червонофлотці» досить гарно, тримаються ввічливо, — видно що все-ж таки дисципліна. Харчом задоволені. Взагалі крім того, що усі дуже молоді та не такі здоровенні, як були колись, ріжниця од колишніх небагато. Тільки зовсім не п'ють, навіть і на березі заборонено. Оклади грошей в звичайній пропорції між старшиною та «червонкой», як кажуть на нашій не своїй «Червоній Україні». Побалакати одверто з старшинами не вдалося, — бояться.

Пробула група з 4 вимпелів у Царьгороді чотири дні. 30 травня мені вдалося побачити «футбольний матч» між командами «російської флоти», як було написано при вході на стадіон, та турецької. Побідили турки, яких на всіх серйозних міжнародних матчах зовсім не рідко били футболісти других країн (в Туреччині спорт ще в початковій стадії). До слова сказати, відійшовши від футболу, — «воювати совіти», по численному признанню червонофлотців, не можуть, не хочуть і не стануть, але ж справа спортової та військової підготовки провадиться повністю в життя...

3. М.

З міжнародного життя.

—Югослав'янська трагедія. — Нова влада в Німеччині і ССР.

Нечувана в історії парламентів річ сталася в Югославії. Черногорський депутат Пуниша Рачич на засіданню білградської скупщини стрілами з револьверу забив хорватських депутатів — Павла Радича і Юрка Басарічека та кількох поранив. Скупні відомості, що дісталися поки-що з преси, не дають можливості точно відтворити цілу внутрішню і зовнішню картину цієї події. Але й те, що знаємо, дозволяє зрозуміти ту психологічну атмосферу, що в ній переходить політичне життя югослав'янського королівства.

Як відомо, Югославія, — у тому вигляді, як вона зараз існує, — держава молода, бо ж стала вона Югославією лише після великої війни. До складу нової держави увійшли: колишнє сербське королівство, провінції, придбані у сусідів на сході та півдні, Черногорія та з колишньої Австро-Угорщини — Хорватія, Далмація, Славонія то-що. Сербське плем'я, утворивши таку державу досягло в ній майже повної соборності, але ця племенна соборність не означала собою національної єдності. На сербському народі, може краще, ніж на якому іншому, найлегче спостерігати процес так званого розчаху нації, що за останній час так наявно означився у багатьох народів, особливо слов'янських. Як два окремі національні типи, стали проти себе у новій державі: серби і хорвати. І ті й другі, без жадного сумніву належать до одного народу. Усе в них спільне: походження, мова, фольклор, народня пісня, навіть література. Але розділяє їх історія, державно-правні розуміння, рівень культури, релігія і нарешті — алфавит. Серби — православні, жили довго під турками, потім самостійною державою, так би мовити, балканського типу; хорвати — католики, історично, аж до кінця великої війни, культурно і політично з'язані були міцно з Австро-Угорською монархією; серби пишуть кирилицею, хорвати — латинкою і т. и. Десять літ, що перейшли з часів великої війни, в житті народа — малий дуже термін для залагодження гострих ріжків, що виникають з таких одмін. А до того ще державою все було зроблено, аби ці гострі ріжківитикалися ще гостріше у політичних взаємовідносинах. Югослав'янську конституцію, проти волі і змагань хорватів, складено в централізований спосіб, і хорвати відчули це, як пониження, бо ж навіть у складі Австро-Угорщини вони мали національно-державну автономію. Крім того, ціла сила державної влади увесь час належала сербським партіям, і урядовання країною велось в старій сербській спосіб, досить одмінний від загально-європейського. Дві великі сербські партії, що по черзі вступали до влади, мало були подібні до партій європейського типу, і склалися вони не стільки по ознаках принципів, скільки по ознаках вождів. Тому то югослав'янський парламентаризм уявляв собою до певної міри картину неупорядкованої несподіванности, і там можливі були такі випадки, що депутат, який сидів сьогодні у тюрмі, завтра ставав міністром і т. и. Поки живий був старій сербський державник Микола Пашич, він залізною досвідченою рукою дотримував ладу. Але коли він умер, не нашлося у нього відповідного заступника, парламентське та політичне життя пішло на роздоріжжя, запанувала деструкція, вибухли полум'ям пристрасті, продиктовані нестриманим південним темпераментом сербів і хорватів, і фінальне забарвлення цілій картині дали стріли черногорця Пуниши Рачича. Жертвами впали представники хорватської опозиції, стріляв депутат із урядового блоку. Як переказують близькі йому люде, Рачич — людина поважна. Бідний сам, він із своїх

депутатської платні утримував бідних виборців своєї округи, наробив для того боргів, не мав часом навіть на що пообідати. Родом з Чорногорії і за часів війни бився в шерехах добровольників-комітаджів. Із скупщини він одійшов не затриманий до свого приятеля, написав там листи до своєї родини та до виборців, а потім одав себе до рук судової влади. У своєму зізнанню проголосив, що він не міг далі стерпіти того, що хорватські депутати усе сербське вкривають болотом.

— Поки, — казав він, — ми воювали, ми були порядними для них людьми. Сьогодні вони твердять, що ми всі нікчеми та пройдисвіти. Не міг я того знести, потемніло у мене в очах, і я вчинив те, що сталося. Не знав я, в кого стріляю. Тепер мене нехай дають, хоч без суду, на розстріл, — я своє виконав.

Мабуть таки, все, що сказав Рачич про себе та про свій душевний стан — правда. Бож перед тим, як він зачав стріляти, хорватські депутати кинули йому в очі, що він — крутий і пройдисвіт. Це не виправдує чорногорського депутата, бо слова та кулі — явища не однозначні, а револьвер взагалі дуже лихий політичний дорадник. Кулею можна вбити та не вилікувати. А втім страшний вчинок Рачича вказує на міру необхідного оздоровлення політичного життя югослав'янського королівства. Найкращу формулу цього оздоровлення дала уже сербам і хорватам жінка, вдова забитого Павла Радича. Стоючи з дітьми в шпиталі над мертвим чоловіком своїм, вона молилась: — Дай Боже, щоб мій дорогий чоловік був останньою жертвою партійної боротьби! Поки, що, однак, замість того в Загребі криваві демонстрації, над Хорватією висить хмара військовою стану, а в полуміні племенної усобиці вже блискають гискри комуністичної агітації, що нічого спільного не має ні з убійником, ні з жертвами, ні з сербами, ні з хорватами.

* * *

Як відомо, на виборах до німецького парламенту, соціал-демократи дістали значну перемогу, і зараз вони — найбільша партія в німецькому рейхстагу. Згідно парламентарному звичаю, президент звернувся до їх лідера Германа Мюллера з пропозицією скласти кабінет міністрів. Соціал-демократи пропозицію прийняли і тепер ретельно працюють над тим, аби виробити певні умови, на яких можна було б витворити більше-менше повну парламентську більшість, що підтримувала б коаліційну владу. В день, коли пишуться ці рядки, ще не вияснилася ні ця більшість, ні ті умови, на яких згідні будуть інші партії йти до урядової коаліції. Можна сказати лише з певністю, що в цій коаліції не буде крайніх правих, себ-то націоналістів, які входили до попереднього кабінету, та що коаліція складатиметься з партій республіканських та демократичних. Самі соціал-демократи претендують лише на три місця в кабінеті, а саме — голови ради міністрів та міністрів юстиції й внутрішніх справ. Між иншим цікаво зазначити, що серед намічених міністрів знаходимо ім'я відомого соціалістичного публіциста Гільфердинга, редактора журналу «Gesellschaft», в якому недавно було видруковано прихильну до нас і поважну статтю Штрауса про українське питання.

Уряд ще не складено, але той факт, що на чолі німецької влади має стояти соціал-демократ, сколихнув надії червоних московських політиків. Взагалі кажучи, большевики не мають доброго почуття на адресу яких-будь соціалістів, навіть таких, як французькі, що згадують про спільні комуністично-соціалістичні цілі. Це вони наявно довели на французьких виборах, на яких місцеві комуністи, по наказу з Москви, на життя і смерть боролись проти соціалістичних комуністів, проваливши навіть автора вказаних вище слів про «спільні цілі» — Леона Блюма. Для Москви соціалісти мало чим, а може й нічим, не ліпші за самого звичайного буржуя. Але коли того вимагають обставини, Москва також не від того, щоб згадати про «спільні цілі».

Обставини ж зараз дуже й дуже цього вимагають. За останній час Москва скрізь, де могла, де хотіла й не хотіла, підірвала в цілому світі своє

міжнародне становище. З Англії не сьогодні-завтра можуть вигнати й тих небагатих «торговельних» большевиків, що zostалися ще там після перерви дипломатичних зносин. У Франції діло з пересправами стало на мертву точку, зійти з якої можна лише на шлях розриву. В Італії большевицьке посольство живе ізольованим од яких-будь справ життям, — навіть од справ агітаційних. З Польщею — Москва просто не може про що-будь домовитися. З Грецією дійшло до неофіційного розриву, навіть в Чехословаччині пересправи що-до торговельного договору перервані майже без надії на їх відновлення. Зостається єдина Німеччина, але й там відомий Донецький процес інженерів — «саботажників», до якого большевики так необережно притягли й німців, вириває ґрунт із під московських ніг. Треба і то за всяку ціну шукати нових приятелів чи відновлювати старі спогоди.

Цією справою й зайнялися московські «Известия» в своїх статтях, присвячених совітсько-німецьким взаємовідносинам. На думку большевицької газети, політичне становище Німеччини, стиснутої між Францією та Польщею, таке, що для неї немає іншого виходу, як орієнтація на схід, себ-то на ССРСР. Тертя, що виникли від Донецького процесу, мусять і можуть бути залагоджені, приятельство і дружба між Німеччиною та совітими мусять бути зміцнені, бо того вимагають інтереси обидвох сторін. Большевики готові й на це, і слово тепер за німецькими соціал-демократами, що стають на чолі німецької влади.

На заклик московської газети першою озвалася німецька реакційна преса. Між німецькими монархистичними групами та московськими комуністами, як відомо існує вже кілька літ чи то писемний пакт чи то устна тиха згода, і вони майже завжди співають в унісон в справах європейського міжнародного характеру. Це вже давно перестало кого-будь дивувати, бо всі знають, що тут з двох боків ведеться якась плутана та хитра гра, яка зводиться до того, що хтось когось обдурити хоче.

На цей раз большевики наявно хочуть використати чутки про французько-польські політичні пересправи, спрямовані ніби то проти Німеччини, або посилити серед німців тенденцію до східньої орієнтації. Так зрозумів «Известия» і паризький «Le Temps», який однак гадає, що цей большевицький зворіт наслідків не дасть, бо орієнтація на захід має зараз безсумнівну перевагу над орієнтацією східньою. Особливо, вважає газета, поворот лицем до ССРСР не можливий зараз, коли до влади в Німеччині приходить коаліція з соціалістів та демократів.

Але слідом за статтею паризької газети з'явилася стаття в офіційному органі німецької соціал-демократії «Vorwärts», яка дозволяє думати, що оптимізм, виявлений французьким ораном, може й не має під собою достатно твердого ґрунту. «Vorwärts» гадає, що Німеччина мусить продовжувати Локарнську політику наближення до заходу, бо коли цього не буде, не буде в Європі гарантій для мирного співжиття народів. Але в рямцях цієї Локарнської політики, як вважає газета, можливе й бажане дальше поглиблення сприятливих совітсько-німецьких взаємовідносин. Німеччина, пише «Vorwärts», не сміє вживати свої дружні відносини з ССРСР, як козири, в дипломатичній грі з Парижем та Лондоном, але одночасно з тим ради дружби з ССРСР вона не може і псувати своїх європейських відносин. Роля Німеччини — бути посередником між ССРСР та Європою; це означається вже її географічним положенням. Німеччині тим легше прийти на допомогу ССРСР, що німецька соціал-демократія непохитна противниця якої-будь політичної інтервенції, спрямованої на большевиків.

Поки що не знати, як поставиться до такого роду думок європейська opinia; нам, колишнім російським підданам, вона нагадує славетну чинівничу формулу: — З одного боку не можна не визнати, з другого — не можна не признати. Згідно з цією формулою, підтриманий завжди німецькою соціал-демократією, німецький міністр закордонних справ Штреземан провадив на протязі останніх літ свою політику, досягнувши певних успіхів. Чи зможе він її так успішно вести й далі, викаже близька майбутність.

Observer.

3 Преси.

В своїх інтересах, щоб хоч чим зміцнити своє становище на Україні, совіти дбають про те, щоб привернути до себе прихильність національних меншостей та задоволення їхніх потреб і піклуванням про них здобути собі в них певну опору проти вороже настроєної маси української людности. Вже від давнішого часу ведеться широко закрое-на прая в цьому напрямі, а що з неї іноді виходить в дійсності, бачимо з «Комуніста». ч. 133.

«Німець селянин, прикладаючи один примірник тієї чи іншої листівки, тієї чи іншої відозви, гасла й т. инш., єхидно, але обурено (вважаючи на те, хто він з природи) запитує редакцію всеукраїнської німецької газети «Дас Нойє Dorf»: — повідомте будь-ласка, якою це мовою видруковано. Тут твердять, що це харківська німецька мова.

«Уявіть собі, що і ці нові відозви потрапляють на село, і там до рук куркуля і попа. Адже кращого матеріялу, щоб висміяти відповідну організацію і не треба.

«Відозви говорять про здобутки Жовтня, про єднання міста з селом, а читати їх не можна без сміху.»

* * *

З театральної рецензії:

«На сцені показали маломістечкового городового царської Росії у французькому вбранні, а не польського поліціанта, що на терені Зах. України має австрійську школу. П'яничка «городовой», п'яний іде з поста до помешкання, випиває велику кількість горілки та пива, — це абсолютно не тип польського поліціанта на Зах. Україні. Так показати поліціанта можна в опереті, але ніяк не в драмі.

«До відома автора, у Львові поліціант не має права без агента дефензиви увійти до помешкання, тим більше, коли він на посту. Треба знати авторові, що у львівській поліції служить багато людей з середньою освітою, а нерідко можна стрінати колишнього капітана, чи поручника польської армії звичайним поліціантом. Отже свою службу виконують вони не як колишній царський «городовой».

* * *

Це похвальне слово львівській поліції знаходимо ми не в якій-будь польській газеті, а в тім же таки «Комуністі» ч.133. і саме це надає цим компліментам особливої пікантності.

Хроніка.

З Великої України.

— † Проф. Н. М. Волкович. 12 червня помер у Києві на 70-му році життя видатний учений хірург проф. Н. М. Волкович. За 48 років своєї наукової роботи проф. Волкович випустив 6.000 лікарів, зробив цілу низку наукових дослідів і написав понад 120 наукових творів. Проф. Волкович був основоположником київського хірургічного товариства і був його незмінним президентом, а також брав активну участь у всіх міжнародніх хірургічних з'їздах. («Комуніст». ч. 134).

— Український Червоний Хрест — посередник в справі задоволення претензій укр. громадян до чужоземних урядів. Український Червоний Хрест взяв на себе обов'язок оформляти претензії укр. громадян до чужоземних урядів та громадських організацій про спадщину, про неодержання сум, що залишилися в закордонних банках на поточних рахунках і т. п.

Президія ВУЦВК запропонувала всім окружним виконавчим комітетам допомагати організаціям Червоного Хреста, а прокуратурі запропонувала стежити за тим, щоб приватні особи та підполні адвокати не брали на себе посередництва в справах про задоволення претензій укр. громадян до чужоземних урядів. («Комуніст». ч. 134).

— Всеукраїнська організаційна нарада призначена на 5 липня. Президія ВУЦВК'у ухвалила скликати все-

українську організаційну нараду 5 липня. На нараду прибудуть до 110 делегатів. До всіх союзних республік надіслано запрошення делегувати своїх представників для участі в роботах наради.

Порядок денний наради такий: чергові завдання совітського будівництва, праця серед серед нац. меншостей, організаційно-інструкторська робота та підготування до перевиборів рад. («Комуніст». ч. 135).

— 2-х літній ювілей «Комуніста». У зв'язку з наближенням других роковин українізації органу ЦК КПБУ — «Комуніста», окружний Харківський партійний комітет констатує, що поширення «Комуніста» в Києві ще й досі зустрічає чимало труднощів. Для роз'яснення та популяризації газети, окр. парт. комітет вважає за потрібне виголосити в Києві двохижневик укр. центральної преси («Комуніст». ч. 135).

— Заочні курси українознавства у Харкові. Для обслуговування осіб, що бажали би учитися по українськи, а мешкають на провінції, «Наркомосвіти» ухвалив утворити спеціальні заочні курси українознавства та української мови. Такі курси в Харкові вже організовані. Вони розсилають лекції з української мови, української літератури, а також з історії та економічної географії України. («Комуніст». ч. 135).

— Українізація шкіл в Харкові. Секція Наркомосвіти при мійській раді обговорила справу про українізацію шкіл. Виявилось, що головне, що галь-

мує справу цю, це недостатня українізація педагогів та керівників шкіл, брак українських підручників. («Комуніст». ч. 135).

— Українізація водного транспорту. По своїй національності робітники водного транспорту на Україні — здебільшого українці. В складі партійних організацій в Києві знаходиться 44,5 відс., у Херсоні — 51,2 відс., в Одесі — 36, 8 відс. Але досі національне питання в асередках не розроблялося й українізація не проводиться. Партійці негативно ставляться до справи українізації. Часописа «Комуніст» майже зовсім не випикується. («Комуніст». ч. 134).

— Стан хлібозаготівлі на Україні за 10 днів червня. За даними Наркомторгу за перших 10 днів червня на Україні виконано 12,5 відс. місячного плану. Значно відстають: Криворіжжя, де виконано 3,4 відс. міс. плану, Миколаївщина та Одещина — по 4 відс., Зінов'ївщина — 3,5 відс. («Комуніст». ч. 135).

— Виробництво вогнетривалих матеріалів. Як одна з мір боротьби з пожежами, — розгортається на Україні виробництво вогнетривалих матеріалів. В минулому році працювало на Україні 745 черепичних майстерень, які належать до кооперативів і уявляють собою 70 відс. всіх черепичних майстерень; решта належить до громадських організацій («Комуніст». ч. 135).

— Совітське виробництво взуття. На засіданні спеціальної комісії в справах вивчення якості взуття при Нар. Ком. Торгу було відзначено, що взуття українського виробництва не має достатнього збуту переважно через низку дефектів виробничого характеру. Наприклад, не зважаючи на доброякісну сировину, зовнішнє оброблення взуття не відповідає ринковому попиту.

Так само спостерігається далеко незадовільна якість допоміжних матеріалів, що їх вживають, виробляючи взуття, зокрема низька якість текстилю. Нарешті, комісія відзначила, що самі торговельні організації здебільшого, не досить знайомі з попитом споживача на взуття. («Ком.» ч. 135).

— Професійно-технічна підготовка персоналу водного транспорту на Україні дуже низька. Відмічаючи цей факт «Комуніст» ч. 134 обговорює необхідність заснування професійно-технічних гуртків для підвищення кваліфікації машиністів, судоводів, кочеварів і т. д.

— «Тимчасові контрольні робітничі комісії». Всеукр. комітет металістів переглянув роботу тимчасових контр. комісій на окремих підприємствах. Виявилось, що між часом вибору комісії та початком їх роботи проходить багато часу. Так, напр., на Харьк. заводі ДЕЗ, контрольна комісія почала працювати через півтора-два місяці після виборів. Робота комісії не досяг популяризується серед робітників і на тому ж заводі ДЕЗ по цехах навіть не знали, що комісія робітничого контролю працює. «Комуніст» ч. 135 подає цікавий опис роботи такої комісії на Дніпропетровському заводі ім. Петровського. З перших днів роботи комісії заводоуправа почала ставити їй палиці в колеса. На початку заводоуправа не дозволила зняти з роботи для участі в комісії члена комісії інженера та рахівника, а потім повернула на виробництво майстра. Отже контрольна комісія залишилась без технічних сил. Заводоуправа видала обіжник про сприяння комісії, але вона-ж сама не давала своєчасно для комісії матеріалів та не відповідала на її запитання.

Інженерний склад не завжди ішов їй на зустріч. Начальник бесемерівського цеху Татаров, коли його запитали що треба вжити для зниження собівартости, заявив: «Побільше крити ма-

том робітників». Але не дивлячися на все це, робітники, звичайно не обезкуражилися на Дніпропетровському заводі, зробили ревізію й самі та досягли «великих результатів»: «За їх участю по цехах виявлено 173 недоліки й внесено 285 практичних пропозицій». На думку комісії також можна усунути цілий ряд недоліків без жадних витрат.

— З матеріалів всеукраїнського міжсекційного бюро інженерів та техніків довідуємося про настрої серед інженерів та техніків на підприємствах України. Підкреслюється наявність консерватизму серед окремих груп спеціалістів до питання реконструкції тарационалізації «соціалістичного» господарства. Взаємини між старими і молодими (совітськими. Ред.) спеціалістами ще «не налагоджені». «Серед спеціалістів спостерігається недооцінка й недостача допомога творчій ініціативі робітників, а іноді й бюрократичне ставлення до пропозицій робітників. Інженерно-технічні секції не беруть досить активної участі в масовій роботі профспілок. Серед деяких окремих груп спеціалістів спостерігається явно-вороже відношення до системи радянського устрою». («Комуніст». ч. 134).

— Як працюють «сельбуди» у Шепетівській окрузі є досить широка сітка селянських будинків, аж 457 разом з хатами читальнями. Але не вважаючи на гаку велику сітку політосвітніх установ, їхня робота недостатня. Селянські будинки та хати-читальні не обслуговують культурних потреб селян. Бракує не лише знайомих з політосвітньою роботою працівників, а часто навіть і добре письменного працівника. Немає й матеріальної бази. По політосвітніх установах нараховується досить багато різних гуртків. Є 127 сільськогосподарських, 44 природничо-наукових, 72 кооперативних, 312 драматичних, 69 гуртків «друзів газети», 36 військових та 60 гуртків самоосвіти. Але ці гуртки іс-

нують здебільшого на папері, а гі що працюють — кволі. Потрібних керівників та літератури немає («Комуніст». ч. 134).

— Н е с п р и я т л и в і у м о в и п о б у т у с п е ц і я л і с т і в с і л ь с ь к о г о т а л і с о в о г о г о с п о д а р т в а н а с о в. У к р а ї н і. За даними Всеукр. Ком. спілки «Робітземлі» заробітна плата агрономів хитається зараз від 98 до 100 карб., районних спеціалістів — від 85 до 90 карб., Агрономи інших установ одержують значно більше. Наприклад, районний агроном с.-г. кооперації одержує 125 карб., районний агроном «колгоспів» — 180 карб. спеціалісти «радгоспів», «Цукротресту», — одержують від 140 до 190 карб., в деяких випадках до 350 карб. Засобами переїзду агрономичний персонал не забезпечений. В 42-х міс. районів є лише по 1 коневі на 2-3 агрономів, а в 40 відс. районів агроперсонал зовсім не забезпечено засобами переїзду. В наслідок недостатного забезпечення матеріальних та побутових умов праці, агрономи переїзжають з сел до міст. Цікаво відмітити, що навіть окружні агрономи одержують менше, ніж агрономи по «колгоспах», — колективних господарствах («Комуніст». ч. 134).

— Б р у т а л ь н е п о в о д ж е н н я н а с о в. б і р ж а х п р а ц і. Окружна професійна Рада Одещини зробила обслід діяльності всіх бюро посередництва Одеської біржі праці, при чому виявилось нечувано брутальне ставлення до безробітних з боку урядовців, ігнорування черги, відібрання робітників за своїм бажанням, за особистим знайомством і т. и. Де-які працівники по середницького бюро змушували безробітних жінок жити з ними за надання їм роботи. («Комуніст» ч. 135).

— С о в і т с ь к и й л о м б а р д. Як ці живодьорські установи у совіти виглядають, — найліпше розкаже сам «Кому-

ніст» ч. 135: «Довгі години простоювання, безсонні ночі, щоб одержати кілька карбованців — ось загальна неприваблива картина ломбардної дійсності. Через складну техніку роботи продуктивність праці працівника ломбарду незначна. І тому саме ще надто високі видатки та дуже дорогі послуги ломбарду. З сум, що їх одержує клієнт, 15 відс. залишається в касі ломбарду. Розмір відсотку з позики по різних ломбардах хитається від 12 до 72 відс., а чисті прибутки на оборотні кошти від 19 до 68 відс. Дніпропетровський ломбард ухитрився довести свої прибутки від копійкових позик аж до 68 відс.»

— **Совітські «страхаси».** Характерні, як для сов. установ, висліди дав обслід Миколайівсько-ї окружної страхової каси. Як повідомляє «Комуніст» ч. 134, там панує «тяганина й бюрократизм». Оформлення права на пенсію триває пересічно 167 день. Робітникам іноді доводиться витратити цілий день, щоб не загубити свого права на допомогу. («Комуніст». ч. 135).

— **Совітський бюрократизм.** В деяких округах виявлено, що рідко яку скаргу червоноармійця розбирається своєчасно. Як правило, скарги пролежують по установах не менше місяця. Комісія, яка займалася перевіркою виконання червоноармійських скарг, знайшла в Дніпропетровському також 10 скарг червоноармійців, про які ніхто з працівників відділу не знав, хоч ці скарги було проведено по відповідних журналах («Комуніст». ч. 134).

— **Пожежі на Україні.** Останніми часами надходять відомості про збільшення пожеж, які нищать десятками селянські господарства. Про те, як організовані тепер на Україні пожежні команди, показує дуже характерний випадок в одному з сел Шполянського району на Черкащині. Щоб загасити пожежу, кинулись до пожежних машин, але знайшли до їх місці тільки порозкидані частини та уламки. («Ком.» ч. 135).

— **Всеукраїнське змагання мисливців.** В Херсоні відбулися всеукраїнське змагання мисливців, що в них взяли участь представники від 14 округ. Перехідний приз Совіту Нар. Комісарів дістала херсонська команда, що з 75 стрілів влучила 61. Другий приз дістала Харківська команда, яка дала 60 влучень. («Ком.» ч. 134).

— **Бобриня Чернігівщині.** В районі Крива Річка та Грабовичі виявлено колонію бобрів, дуже рідких на Україні. Місце, де знайдено бобрів, відведено під заповідник. («Комуніст». ч. 135).

На українських землях.

На Волині, Поліссю, Холмщині та Підляшшю.

— **Зразкова «Просвіта».** В містечку Горохів є «Просвіта», що може бути зразком для інших «Просвіт». Міститься вона в сільській хаті. Займає всього дві кімнати. Чистота взірцева. Кімнати прикрашені розвішаними килимами, малюнками, мапами і т. ін. В третій кімнаті міститься бібліотека, що має 610 книжок. Користуються книжками, як дорослі так і діти. «Просвіта» має і свій «часопис», писаний рукою, в якому вміщуються новинки не тільки з міста, але й з повіту. Має аматорський гурток, який працює з успіхом. («Укр. Громада» ч. 23).

— **Виправдання б. посла Любарського.** В Грубешові відбулася судова розправа проти бувшого укр. посла Семена Любарського. Його було обвинувачено в тому, що він ніби виголосив підбурюючу промову під час відбирання православної церкви в с. Убродовичі та проти пересвячення її на польський костёл. Боронив обжалуваного посол др. Біляк, який виголосив гарну промову. Після двогодинної розпра-

ви б. посла Любарського від вини й кари звільнено. («Укр. Громада». ч. 23).

— З діяльності московських запродавців. Українці емігранти, більшості інгаліди б. Укр. Армії, замовили на 27 травня ц. р. в Холмській православної церкві панахиду в річницю смерті бл. п. Симона Петлюри. Після панахиди мала відбутися академія в помешканні недокінченого ще будинку «Рідної Хати». В останній хвилі селробівське правління «Рідної хати» замкнуло сальо і не дозволило в ній академії. Не помогли заходи ані емігрантів, ані місцевого обуреного громадянства. На знак протесту емігранти зробили тут же на подвіррю «Рідної Хати» збірку на докінчення будинку «Рідної Хати»*) (Укр. Громада». ч. 23).

— Хто й для чого? 8 червня мав бути відкритий у Луцьку в самому центрі міста склеп українського товариства «Масло-союз». Заздалегідь були повішені дуже гарні шильди з написами укр. і польською мовами. Та вранці українські написи були замазані... дьогтем («Укр. Громада». ч. 23).

В Галичині.

— Лугове свято. 10 ц. м. у Львові на площі Сокола-Батька відбулося цьогорічне лугове свято. Програма складалася з ритмічних й рухових вправ луговиків і луговичок, переплітених індивідуальними показами окремих чет. Найбільше ефективними були ритмічні вправи луговичок під такт пісні «Чорна рілля ізорана» і вправи списками львівського лугу. («Новий Час». ч. 72).

— «Т-во Сільський Господар». Краще господарське т-во «Сільський Господар» у Львові робить старання про як найкраще відкриття по селах, містечках і містах Волині, Холм-

*) Диви про це делі в дописі з Польщі.

щини, Підляшшя й Полісся гуртків і філій, а в Луцьку—експозитури «Сільського Господаря». В звязку з цим до волинського, польського й люблинського воввідств внесено відповідні статутути, а по зареєстрованню їх буде оголошено. («Укр. Громада». ч. 23).

— Діяльність «Бояна» Городенське співоче т-во «Боян» серед всяких невигод іздить з рідною піснею по селах, де нема хорів, для пропаганди укр. пісні та святкування роковин Шевченка, Франка то-що. («Укр. Голос». ч. 25).

— «Дель Укр. Спортотця» в Перемишлі. В кінці травня в Перемишлі відбулося величаве спортове свято, яке улаштував Укр. Спорт. гурток «Беркут». Числена участь спортівців, як місцевих, так і гостей із Львова та зокруги показала, що укр. спорт може жити буйним життям—своїми власними силами. Участь у святі взяли такі т-ва: «Укр. Студ. Спорт», «Кружок», «Спартак», «Кармелюк», «Спартанка» і «Весела Громада». Програма складалася з бігу на 100 м., кидання диску та ратища, скоку в довжину, бігу на 800 м. то-що. «День Укр. Спортотця» показав, що ідея спорту знаходить що раз більше прихильників, як у місті так і на селі («Новий Час». ч. 72).

— Укр. Гімназістів звільнено з в'язниці. 9 ц. м. звільнено з перемиської в'язниці кількох укр. Гімназістів з 7-ої класи Яворовської гімназії, яких було обвинувачено в саботажі. Учні відсиділи по 5 тижнів («Новий Час». ч. 72).

На Буковині

— Вища Музична школа. В Чернівцях від довшого часу існує укр. вища музична школа т-ва «Буковинський Кобзар». В біжучім році вона мала 80 учнів. В грудні запроваджено науку теорії музики. Учительських сил було 7. Всіх

відділів 8 (4 відділи гри на роялю, 2 відділи гри на скрипці, 1 відділ гри на гітарі та балалайці і 1 відділ співу) («Рідний Край», ч. 24).

Газетні звістки.

— 25.000 пожеж за рік. Начальник всієї большевицької міліції на сов. Україні подав представникові «Радіо-тел. агенції України» відомості про кількість пожеж. Отже від 1924-27 р. р. на Україні зареєстровано понад 70.000 пожеж. Близько 25.000 пожеж припадає на самий 1927 рік, що вказує на сильний приріст підпалів. Хто підпалює? В першу чергу сільський комсомол багатших селян («куркулів»), щоб їх знищити, а далі куркулі відплачуються й підпалюють хати тих же палів. Числом підпалів на першій місці стоїть Харківщина. («Новий Час» ч. 73).

— Безробіття. По даним офіційного характеру на сов. Україні є біля 620.000 безробітних, з яких в професійних спілках зараховано членами всього 155.000 безробітних. Головною причиною втрати праці — це катастрофічний стан совітської промисловости, ліквідація підприємств та установ. Серед безробітних панує жахлива нужда. Урядова допомога хоч і існує, але вона до смішного мала. Так за останній місяць на 620 тисяч безробітних одержано 450.000 карб. («Новий Час» ч. 73).

— 10.000.000 на колонізацію жидів. Американські жиди вислали 10.000.000 доларів на Україну, призначивши їх на поширення жидівської колонізації. Українська большевицька газета в Нью-Йорк висловлює з цього приводу радість. («Свобода» ч. 125).

— Більшість урядовців — жиди. В «Красній Газеті» Ярославській, оборонюючи жидів, рівночасно признає, що на Україні між большевицькими урядовцями жиди творять більшість. («Укр. Голос» ч. 25).

В Чехії.

— Шевченкове свято в Українському Педагогічному Інституті. Педагогічний Інститут улаштував академію - концерт 26 травня в концертній залі «Глаголь» Після рефрату проф. М Славінського на тему «Поява Шевченка» відбувся концерт, участь в якому взяли студенти та академічний склад Музично-педагогічного відділу Інституту. Пані О. Мамонькова виконала «Садок вишневий», «Ой, одна я, одна» та разом з асистентом Інституту тенором п. Дм. Левітським дует «І широку долину» (усе твори Шевченка-Лисенка). Пані В. Березовська виконала клявірне сольо — українську рапсодію Лисенка (ор. 8 на тему «Ой, глибокий колодязю, золоті ключі»). Баритон ст. О. Самойлович виконав «Із-за гаю сонце сходить» (Шевченко-Степовий), Лектор Інституту О. Кісяків виконав на скрипці сонату А-dur Цезаря Франка. Далі деклямував ст. М. Калинець «Осі» гл. XIV — Шевченка, п.п. О. Кісяків (скрипка), М. Лорченко (альт), Вештомов (віольончеля) та В. Березовська (рояль) виконали квартет (ор. 16) Бетховена, а на прикінці мішаний хор Інституту проспівав «Ой, умер старий батько» (Шевченко — Ф. Колесса) та улюблену Шевченкову пісню «Ой, зійди, зійди, ти зіронько та вечірняя».

— 10-річчя незалежної Грузинської Республіки. Заходами Грузинської колонії в Празі відбулося 26 травня в Празі в помешканні Ідальні «Колхіда» святочне зібрання, присвячене 10-річчю Грузинської республіки. На зібранні окрім членів колонії були присутні представники чеської соц.-дем. партії, різних партій і організацій українських, Респ.-Демокр. Клубу, Цесуса, Укр. С.-Д. та С.-Р., Кубанців, а також представники білорусів, російських С.-Р. (групи Чернова), вірменів, Донських козаків (групи Вільного

Козацтва), горців Кавказу і инш. Головування на зборах запропоновано було представникові чеської С.-Д. партії сенат. Соукупові.

— Доклад б. Голови Кубанської Ради Ів. Макаренка на тему: «Наша епоха і її проблеми з точки погляду економічної» відбувся 23 травня в помешканні «Земельське Освети» заходами Управи Союзу Кубанців в Ч.С.Р.

— 10-річчя незалежної Вірменської республіки. 27 травня вірменська колонія в Празі святкувала 10-ті роковини незалежної вірменської республіки. Урочисті святкові збори відбулися в салі Общого Дому. Серед присутніх гостей були представники українських організацій, представники грузинів, білорусів і инш.

— З життя Спілки українців, що закінчили високі школи в Ч.С.Р. За короткий час свого існування організація ця зробила значний поступ в досягненні мет, які вона собі поставила, про що нами було уже оповіщено в ч. 7 «Тризуба» від 12 лютого ц. р. разом з оповіщенням про її заложення. Спілка значно розвинулась поперед усього у своїй внутрішній організації і при Управі Спілки заложено слідуєчі референтури: 1) Академічна, яка має за ціль допомагати членам Спілки в спеціалізації і продовженню студій, як теоретичних, так і практичних в різних лабораторіях і т. д.; 2) Економічно-Господарська, утворена в наслідок бажання багатьох членів організувати свої власні підприємства; ця референтура прикладає всі старання, щоби всіма можливими засобами полегшити членам організації стати самостійними економічно; 3) Бюро Праці, яке підшукує працю в різних державах світу, уможливорює переїзд, одержання віз й

збирає інформації про можливості улаштування своїх членів. Всі референтури Спілки розгорнули свою діяльність й досягли значних позитивних результатів. На недавніх перевиборах Управи Спілки обрано головою — інж. Михайлюка (до 1 серпня ц. р. обов'язки голови виконує інж. Герман), містоголовою — інж. Одаренка, секретарем — дипломов. педаг. Зленка, скарбником — інж. Рябовола, головою Бюро Праці — інж. Гринчака.

За недостатком Праці в Чехословаччині, з поміж членів Спілки уже переїхало до Аргентини 7 інженерів та стоять перед від'їздом ще 17 інженерів — переважно електро-механики та геометри. До Польщі переїхала група агрономів і кілька хемиків. Приготовляється до переїзду до Франції група інженерів комерції, хемії та агрономії.

Всі переїжджаючі до якоїсь нової країни формують з себе організовану філію Спілки й виділяють представництво для даної країни. Так, в Аргентині в Буенос-Айресі представниками Спілки являються інж. Соколів та інж. Березицький; в Польщі — інж. Загорельний; у Франції в Парижі — інж. Нечай та інж. Никитюків.

Закликається усіх українців, скінчивших високі школи, тримати зв'язок зі Спілкою й усіма мірами допомагати їй в її діяльності, або звертатися за порадкою.

Українське громадянство, що перебуває у Франції, проситься про інформації про підходящу працю, можливий наєм землі й т. д. для поповнення тих відомостей, якими розпоряджає Спілка. Відомості проситься надсилати на адресу: M. Netchai, 3, rue Constance, Bourg-la-Reine (Seine), France. На цю ж адресу належить звертатися за інформаціями, або на адресу Управи Спілки: Spolek ukrajincu, ukoncivsyh vysoke školy v CSR. Albertov, Na Šlupí, Stud. Domov. Praha II. Tchechoslovaquie.

У Франції.

— З життя Паризької парафії. За останні часи церква Паризької парафії зробила де-які цінні надбання, потреба в яких вже давно відчувалася. Багато жертвенної праці та ініціативи виявили окремі особи з членів Парафіальної Ради та прихожан. Коштом і заходами п. Д. Юськевича, що завжди ставиться ретельно до справ церковного життя, зроблено храмову ікону св. Покрови. Малюнок взято із зразку штандарту, затвердженого гетьманом П. Скоропадським 1 липня 1918 року. Працю виконав художник Гр. Кикоть. Храмова ікона розміром 30 x 30 покладена на аналою посеред церкви. Аналою зробив власним коштом і працю член парафіальної Ради п. Ів. Манілів, котрий зробив також великий ставник на 36 січок до аналою та переробив два ставники перед іконами Божої Матері та Спасителя. На ставниках маються лампадки. Дружина члена Парафіальної Ради пані З. Наглюк подарувала накривочку на аналою під храмову ікону. Аналою буде покрито ще й рушникомма з лонками (пальми й хрест). На жаль чи на сором нашому жіноцтву, що працю довелось віддати сторонній особі, не нашій прихожанці.

Ці так необхідні речі надали вигляд більшої урочистости під час служби Божої 24 червня.

Вживаються заходи до організації мішаного хору, але справа ця дуже не легка, бо знавці церковного співу, особливо жінки, дуже зайняті по других хорах і доводиться вчити співу нових осіб, що згоджуються співати у нас. Є на цю справу невеликі кошти, що помінилися давати окремі особи, але цих коштів мало і потрібна з боку прихожан як найбільша жертвенність. Хором має диригувати п. Видра.

Віддану працю, як і завжди провадить п. Васил'ів, Голова Парафіальної Ради.

Рада Парафії дбає також і про дальшу прикрасу церкви, але поміч панів прихожан на все це є

конче необхідна, як також необхідно, щоб члени української колонії в Парижі в більшому числі одвідували церковну службу, про що завжди подаються інформації в «Тризубі» і в «Последніх Новостях» у відділі церковних служб.

— Ш а л е т. В суботу 23 червня до Шалета завітав проф. Петро Холодний, й увечері в Громаді зробив доклад про політичне та культурне життя в Галичині. Подавши інформації про тамтешнє життя, особливо увагу звернув проф. П. Холодний на той момент, як поволі й непомітно стерлася різниця між Наддніпрянщиною і Наддністрянщиною, як зникає фізичний кордон Збруча, як зливаються в одне ціле творчі думки двох частин українського народу. В цьому напрямі — у всіх площинах духовного життя — помітний колосальний прогрес. І

Цікавий доклад проф. Петра Холодного був прийнятий Громадою з великим задоволенням, і громадяне, що вміють приймати шановних гостей, залишили і у проф. Петра Холодного як найкращий спомин. В неділю 24-го проф. Петро Холодний відбув до Парижу, звідки вже виїхав до Львова, де він перебуває.

— С е н т-О б а н. Наш кореспондент нам пише, що в Сент-Обані відчувається гострий брак на робочі руки на хемичних заводах. З балачок з адміністрацією вияснено, що заводууправління радо могло б прийняти досить велику кількість робітників українців на умовах таких: за 8 год. праці при розтопних печах алюмінія чи по розвантажуванню вагонів з вугіллям, глиною і алюмінієвим порошком — 25 фр. і помешкання; може бути виговорено проїзд. Крім нормальних годин праці завжди є ще і додаткова, окремо оплачена, робота. Хоч праця на хемичних заводах досить тяжка і не завжди безпечна, як тому є доказом газований вибух, що свого часу стався в тому ж таки Сент-Обані, але на Сент-Обанських хемичних заводах могли б знайти собі працю українці з Польщі і Чехії

що бажають улаштуватися у Франції, чи ті укр. робітники, що тимчасово не мають праці в інших районах Франції. За детальними справами належить звертатися до Генеральної Ради Союзу Укр. Емігр. Організації у Франції, а в Польщі—до Укр. Центр. Комітету у Варшаві.

— У к р а ї н с ь к а Д и т я ч а Ш к о л а в К н ю т а н ж і. Перше, що стало перед організаційним комітетом по заснуванню дитячої укр. школи в Кнютанжі — це справа підшукування відповідного помешкання. В цей час є надія одержати підходяще помешкання від Дирекції заводу, яка поставилася до прохання Комітету прихильно.

Одночасно з заходами, що-до помешкання Комітет мобілізує і фінанси, які потрібні для утримування школи. З численних листів, які надходять до нього від громадян у Франції і за кордоном, видно, що ідея школи дорога для всіх. Почали надходити і пожертви. Треба думати, що до цього шкільного зусилля Кнютанжського громадянства приєднаються і заінтересовані особи зближчих сусідніх громад Оден-ле-Тішської і Омекурської. Тимчасовою адресою Комітету лишається адреса його скарбника п. Тупицького: 5, rue de Verdun, Knutange (Moselle), куди й прохається надсилати кореспонденцію і пожертви.

З життя Товариства б. вояків армії УНР.

Поступили пожертви на «Фонд Інвалідів»:

Філія Тов. Саленде-Жіро. Від п. п.: Дейнеко, Огородник — по 3 фр.; Клеменюк, Василюк, Івашенко, Кропивченко, Антошук, Макаронюк — всі по 5 фр.; Йосипшин, Максименко, Недашковський Кроленко — всі по 10 фр.; Гаврись—4 фр.; Шепанов, Макаренко, — по 2 фр. 50 с.; Білоус — 2 фр. 60 сан., Злочевський, прізвище нечитальне — по 2 фр. Разом 91. фр. 60. сант.

Від п.-отця Білона з Канади — 10 доллярів.

— від п. п. Цюпак — 10 фр.; Чернявський 31 фр.; Галушко — 10 фр.

Р і ч н и ц я З і м о в о г о П о х о д у.

— О м е к у р. Не дивлючися на старання членів Т-ва, свято Зімового Походу не відбулося, через інертність громадянства. Членом Т-ва п. Гришиним провадиться збірка пожертв на користь інвалідів.

— А л ь г р а н ж. Надішли додаткові відомості про свято Зімового Походу в Альгранжу. В святкуванню, а також у збиранню пожертв велику і гарячу участь прийняло жіноцтво — «Союз Українок». П. Мирович сказав чулу промову, після якої присутні вставанням вшанували пам'ять Головного Отамана С. Петлюри та всіх полеглих в борні за батьківщину. Після хвили мовчанки залунало «СлаваУкраїні, слава.» П. Наливайко відчитав реферата, який уважно та з захопленням вислухали присутні. В концертному відділі приймали участь діти Тамара, Олена Галушко, Галина Силенко, а крім того пані Токайло і Миронович та пан Токайло. Вечірка закінчилася співами та танцями.

Управа Т-ва з приємністю одмічає факт участі дітей у святкуванню, бо їх присутність та участь є найкращий спосіб національного виховання, особливо в умовах нашого еміграційного життя.

У Польщі

С у м н а р і ч н и ц я.

— Заходами Управи Відділу У.Ц.К. і місцевого громадянства в м. Острозі на Волині в неділю 27 травня ц. р. о год. 12 відбулася урочиста панахида по св. п. Голові Директорії й Головному Отаманові Військ У.Н.Р. С. Петлюрі в місцевому соборі. Панахида була відправлена по українському п.-отцем Михайлом

Рихліцьким з дяконом В. Гаскевичем. Співав хор з Ново-Мійської церкви під директуванням п. Тучемського.

Перед панахидою п.-о. Рихліцький звернувся до присутніх з пастирським словом, в якому підкреслив великі заслуги Головного Отамана в боротьбі за визволення українського народу у відбудові української державности.

На панахиді була присутня вся українська колонія, а також була дуже багато громадян мійських і селян.

— 24 травня б. р. з приводу другої річниці смерті святої пам'яті Голови Директорії Головного Отамана військ Української Народньої Республіки Симона Петлюри, засобами емігрантів Ліснянського району була відслужена панахида по Головному Отаманові в ближньому селі Міловиди в присутності майже всіх емігрантів цього району. Прослухали службу Божу, а після служби урочисто була одправлена панахида панотцем Міловидської парафії. Присутні емігранти під час панахиди стояли струнко; хоч цим ми могли вшанувати ім'я нашого героя. Бо при нашому житті тут ми не могли улаштувати ані жалібної академії, ані жадних відчитів чи рефератів з нагоди другої річниці смерті св. п. Головного Отамана.

— У неділю 27 травня б. р. вся українська еміграція в Цумані на Волині з глибоким смутком обходила 2 річницю трагічної смерті П. Голови Директорії Головного Отамана Симона Петлюри. Вранці в церкві після заупокійної Служби Божої, на цю річ замовленої, відбулася велика панахида. Присутніми були не лише українці емігранти, а й багато емігрантів росіян. Зараз після церкви відбулася жалібна академія, з піднесенням було зазначено, що хоч наші вороги й знищили провідника нашої ідеї, але духа боротьби самої ідеї за самостійність України, то нема такої ворожої сили, щоби це знищила. Було проспівано «Журавлі» і «Ще не вмерла».

— 27 травня б. р. в м. Холмі в церкві Свят. Івана Богослова, в 12 годині дня настоятелем церкви пан-отцем Грушкою відслужена панахида-парастас з прив. другої річниці смерті Голови Директорії і Головного Отамана військ Української Народньої Республіки бл. п. Симона Петлюри.

На парастані була присутня вся Рейовецька колонія емігрантів У.Н.Р. зі своїми родинами, а також були присутні місцеві громадяне української й польської народности, що були запрошені Відділом Укр. Центрального Комітету.

Пан-отець Грушка виголосив поперед панахидою сердечну промову, в якій головним чином підкреслив те, що все життя і діяльність покійного Симона Петлюри були присвячені тільки визволенню народу українського, що покійний бачив щастя народу українського тільки в своїй державі українській.

Парастас відслужено мовою українською, хор, що на той час складався з козаків Рейовецької колонії, теж дуже гарно вивязався зі свого завдання знанням співу церковного в українській мові.

В церкві взагалі було дуже гарно, майже ніхто з молящих не опустив церкви, доки не скінчився парастанс. Під час промови панотця Грушки у багатьох молящих появилися сльози на очах.

Від місцевих українських організацій були присутніми на парастані представники «У.Г.О» і Народнього Комітету Холмщини й Підляшшя.

Від Управи Товариства «Рідна Хата» представників не було, не дивлячися на офіційні запрошення.

По скінченню панахиди в церкві, приблизно в годині 13-14, вся колонія емігрантів удалася до будинку Товариства «Рідна Хата», де мала відбутися академія з приводу 2-ої річниці з дня смерті Голови Директорії і Головного Отамана військ У.Н.Р.

Через крайнє вороже відношення Управи Товариства «Рідна Хата», що складається виключно з

«сельробів» (Пастернак, Недопад і пані Маківка) нам у салі на академію було відмовлено, хочай всі формальности в Старостві було полагджено, а за салю Управа Товариства теж взяла 10 злотих.

З тих мотивів, що ми українці, хоч і емігранти, поскільки вистарчали наші матеріяльні засоби, завжди брали участь в матеріяльній допомозі для будови дому «Рідна Хата», ми вимагали відпущення нам салі на академію, алеж Управа Т-ва, що складається виключно з сельробів, не погодилася навіть в останній хвилині, а тим самим підкреслила вороже відношення до еміграції і до самої ідеї незалежности української держави.

В знак протесту проти такого ганебного вчинку Управи «Рідної Хати» Рейовецька колонія пробувала відбутися академію на подвіррю, але представником влади це не було дозволено.

— Відділ Українського Центрального Комітету в м. Лодзі в другу рчницю трагічної смерті Голови Директорії й Головного Отамана військ Армії У.Н.Р. Симона Петлюри вшанував світлу його пам'ять відслуженням панахиди та влаштуванням Жалібної Академії.

Панахиду відправлено у неділю 27. V. в православній церкві по службі Божій. На панахиді співав церковний хор. Присутніх було коло 200 осіб.

Жалібна Академія відбулася в 4-й годині по полудні 27. V. в салі польської І.М.С.А. в присутності більше 100 осіб.

В салі на кону стояв портрет Симона Петлюри, намальований олійними фарбами, удекорований рушником, жалобою й живими квітами; за портретом стояли два українські прапори похило перехрещені, з жалібними стрічками, а на стіні, над портретом висів золотий український державний герб в жалобі.

Саля і кін були удекоровані українськими та польськими прапорами і живою зеленню.

В правому куті кону висіла іко-

на Почаївської Божої Матері, перед якою горіла лампадка.

Жалібна академія розпочалася жалібним маршем струнної оркестри під керівництвом п. Шарко в супроводі роаяля.

Далі, голова Відділу п. Немоловський сказав промову, в якій звернув увагу на теплоту сердечну бл. п. Симона Петлюри, котра об'єднувала навколо нього людей навіть ріжних переконань, і на глибокий його розум, що розрішував найскладніші питання державної ваги та дав можливість успішно боротися проти далеко сильніших ворогів української незалежности.

Після промови Голови Відділу присутні вшанували пам'ять Покійного вставаннями і співом вічної пам'яті. —

Потім п. Молчанюк зачитав реферат «Симон Петлюра — вождь українського національного відродження». Референт намалював етапи творчої діяльності Симона Петлюри як по організації національного війська — підстави незалежности, так і державнотворчої праці Покійника та боротьби українського народу за свою самостійність під проводом б. п. Симона Петлюри.

Другий реферат на тему «Судовий процес в Парижі в справі замордовання Голови Директорії і Головного Отамана військ Армії У.Н.Р. Симона Петлюри», зачитав п. Шандрукевич. Він дав яскраву картину перебігу процесу, вказав на солідарність світового жидівства з ганебним вчинком підкупленого Шварцбарда і підкреслив, що жадний судовий вирок не міг би нам замінити і тисячної частини тієї втрати, яку ми понесли в смерті Симона Петлюри.

Закінчив свій реферат п. Шандрукевич гарячим закликком до всіх, що мали щастя боротися під проводом Небязчика Симона Петлюри, все життя слідувати його заповітам — самостійна, незалежна Українська Народня Республіка.

Цим закінчилася перша офіційна частина Жалібної Академії.

Друга частина складалася з співів, музики і декламацій. Надзвичайно тепло зустріли присутні чу-

дову декламацію малого хлопця, Івана Чеботарева — вірш, присвячений смерті Головного Отамана. Також добре продекламувала мала дівчинка, Надія Байдаківна.

Академія пройшла урочисто.

— 27 травня б. р. з приводу другої річниці смерті св. п. Голови Директорії, Головного Отамана військ У.Н.Р. Симона Петлюри відбулися надзвичайні загальні збори української політичної еміграції, що перебуває на Станіславщині.

Збори відбулися в канцелярії Відділу У.Ц.К. в Станіславові (Старий ратуш на Ришк).

Жалібну урочистість розпочато в 9.30 год. рано службою Божою. Службу Божу українською мовою правив православний пан-отець Роман Лещишин, який прибув з причтом з Коломиї на запрошення Управи Відділу.

Церковні співи виконував хор емігрантів. Один покій канцелярії Відділу було пристосовано для вітвара. Другий — для молящихся. Цей покій старанням емігрантів красно удекоровано національними прапорами, гаптованими рушниками. В передньому куті уміщено великий портрет Небіжчика, удекорований національними жалібними прапорами та масою живих квітів.

На урочистість прибула еміграція навіть з далеких околиць. Були й місцеві обивателі-українці.

Пан-отець Роман Лещишин, який прибув до Галичини з Київщини в початку цього року, виголосив гарну сильну промову. Намалювавши сильними фарбами образ св. пам. Симона Петлюри, яко найкращого сина поневоленої України, народного героя, на кристалично чистій крові якого незабаром повстане визволення сотнями літ мурдуемого Московою українського народу, — закінчив промову характеристикою сучасного стану на Україні, де народ український не вірить в смерть свого вождя-визволителя Симона Петлюри. На прикінці промови пан-отець Роман гаряче виступав проти огидних нападів на Небіжчика з боку як чужих, так і де-

яких і своїх, та піднісши хрест до гори сказав: «Богом святим свідчуся перед вами, брати мої, що коли я від'їзжав з України, з далеких околиць приходили до мене селяне, цілували мені не тільки руки, навіть убогий одяг мій, ставали на коліна і просили: «Батьюшка, ви ідіте туди, де на вигнанню терплять наші люде. Скажіть їм — най змилюються над нами, благайте їх вертати та визволити нас з єгипетської каторги».

Прекрасна промова пан-отця, впрост одухотворений спів «Вічная Пам'ять» примусили майже всіх присутніх плакати. Плакав і пан-отець.

По панахиді Голова Відділу п. С. Білецький виголосив коротку промову, нісля чого запросив пан-отця Романа, причт церковний і всіх присутніх до свого приватного помешкання на скромну емігрантську хліб-сіль.

Тут після відповідних промов було відспівано: «Заповіт», «Ще не вмерла Україна», і улюблену пісню Небіжчика «Журавлі».

До пізнього вечора залишався нан-стець серед емігрантської родини, інформуючи в деталях про те, що робиться на батьківщині, відповідаючи на цілу низку різних запитань з боку присутніх та вселяючи в душі їх віру в справедливість нашої української справи.

— В день 24 травня ц. р. була відправлена церкві св. Юрія з Івацєвич на Поліссю панахида по Голові Директорії і Головному Отаманові Симоні Петлюри. На панахиді зібралася вся колонія станції Івацєвичі. Співав український хор по слов'янськи, бо по українськи не можна. Після панахиди емігранти зібрались на Академію.

В Німеччині

— В Українському Науковому Інституті в Берліні. 14 червня с. р. в Науковім Інституті в Берліні доцент Н. Савицький зачитав на німецькій мові доклад на тему «Степові культури на території

сучасної України», а 15 червня с. р. тим же докладчиком було відчитано лекцію російською (II) мовою на тему «Степові культури в історії старого світу».

В Болгарії.

— Свяго Шевченка в Софії. В суботу 12 травня с. р. з нагоди вшанування пам'яті Т. Шевченка в помешканню «Слов'янська Беседа» Українське Культурне Об'єднання при участі всіх болгарських та македонських культурно-освітніх організацій улаштувало врочистого концерта.

З самого відчинення завіси зацікавлені очі і ухо всіх присутніх не відривалися від сцени, вбраної зеленою і рушниками. Концерт відкрився снівом «Заповіту» чоловічого хору у складі 35 чоловік під орудою п. І. Орлова. Український письменник Д. Шолудько по болгарському в коротенькій промові з'ясував великий вплив Т. Шевченка на болгарську літературу і поетів, а зокрема на болгарського письменника Любена Каравелова.

Декламували твори Т. Шевченка — на українській мові — п. С. Орлова й на болгарській — п. Невена Попова. Треба відмітити різницю між двома гарними декламаторками. В той час, як болгарка вклала в свій голос пристрасть, палкий вогонь південного народу, — українка робила більше глибоке зворушуюче враження — простою, безпосередністю переживань нашого більш урівноваженого люду.

Надзвичайно велику естетичну насолоду мали слухачі від солових співів п. Лідії Дукє, відомої європейської оперної співачки (з роду українки), яка замість двох пісень по програму, мусіла, проспівати ще 5-6, бо ціла зала тремтіла від бурхливих гучних оплесків, її не пускали просто із сцени. З цих її пісень треба відмітити арію Оксани «Цвіла яблунька» з опери «Черевички» муз. Чайковського й «Минули літа молодії» муз. О. Ніжанківського в супроводі скрипки та

роялю. На скрипці грав дуже гарний скрипник болгарської державної опери п. Еміль Попов, що художнє вихонав ще два солових номери. Акомпаніював йому і пані Дукє дуже добре диригент болг. держ. опери п. Ц. Цанков.

Гарне втішне враження робив хор і своїм національним убранням на сцені під великим уквітчаним портретом Т. Шевченка і своїм чудовим виконанням пісень Великого Кобзаря. Сильні голоси всіх співаків під мистецькою рукою диригента зливалися в одне могутнє ціле море, то спокійно-ласкаве, то грізно-бурхливе й повнили салю немов би чарівними акордами великого органу. Закінчено концерта пісню: «Закувала та сива зозуля».

Загалом увесь концерт полишив по собі надзвичайне задоволення в слухачів (бо все доводилося повторювати) й незрівняно підніс українську національну справу.

Наскільки велике і приємне враження зробив цей концерт, то про це можна судити хоч би з прекрасних рецензій, які були розміщені в місцевих газетах софійських, а зокрема в «Независимость» та «Македония».

Софіянець.

На Далекому Сході.

— Церковне життя. Ще у 1922 році основоположники «Українського Св. Покровського Брацтва» відкрили першу і єдину на Далекому Сході українську церкву Св. Покрови. Цього року церкву було вже закінчено зовсім і освячено архієпископом Харбінським і Манджурським преосв. Мефодієм. Першим настоятелем цього храму був о. протоієрей П. Гордієвський. З Покрови 1925 р. настоятелем її став о. протоієрей М. Труфанів, який і по сей день достойно несе свої обов'язки. З Покрови 1927 р., почав служити новосвячений о.-діакон І. Ільчук. Дяком зараз є. п. Сліщенко. Укр. парафія об'єднала в теперішній час 136 родин, але кількість парафіян чим раз то

більшає. Парафія знаходиться під юрисдикцією архієпископа Харбінського і Манджурського, старої російської церкви, але у внутрішньому життю управляється цілком автономно. Вищим органом парафіяльного життя є щорічні загальні збори, що обирають Парафіяльну Раду, в яку увіходить весь церковний причет, та Ревізійну комісію. В склад теперішньої Парафіяльної Ради входять: голова — о.-протоієрей М. І. Труфанів — настоятель храму, заступник голови — Т. Апостолов, титарь, що виконує обов'язки скарбника — І. Сарабун, секретар Л. Сліщенко, і члени — о. дякон І. Ільчук, Г. Нестеренко, М. Диченко, А. Бадянов, М. Бова. В склад Ревізійної Комісії входять — В. Кушнарєнко Г. Безручко та Н. Буденний. Існує т. зв. «Кодохор» (Комітет до допомоги хором), що працює під проводом Голови К-ту Т. Апостолова. Єсть також «Жіночий Гурток», на чолі якого стоять пані О. Рогоза та Е. Апостолова; гурток цей має метою дбати про прикрасу храму та його утримання. Хор під орудою Ф. Осипова справляється, хоч більшість в ньому не-українці.

Бюджет храму за 1927 р. такий: на прибутку — 2.257.52 даєнів, на видатку — 2.220.94. В середньому видатки в місяць — 183.50 даєнів.

З початком 1926 р. введено постійні богослуження на укр. мові, що вельми сприяє об'єднанню біля церкви свідомого українства.

В осени 1927 р. церква справляла п'ятиліття свого існування. Коли підвести підсумок п'ятилітньому існуванню церкви, то треба ствердити великі заслуги, як основоположників, так і пізніших і теперішніх церковних діячів, хоч були великі перешкоди на шляхові розвитку церковного життя. Всі організації навколо храму працюють разом, згідливо, без усяких непорозумінь, в повній гармонії.

Нотуючи з приємністю такий позитивний факт, як довголітнє існування української церкви на Далекому Сході, та її розвиток, ми можемо тільки побажати успіху в дальшій праці.

— Г р о м а д с ь к е ж и т т я .
Після цілковитого занепаду національно-громадського життя в Харбіні, групою ініціаторів — п. п. І. Паславського Р. Баріловича, Г. Тоцького, Х. Богдана, В. Кушнарєнка, Д. Понамарєнка, М. Козловського засновано 15 липня 1926 р. Товариство «Січ», а два місяці пізніше унормовано працю в легальних умовах діяльності «Українського Клуба ХСМЛ» — єдиного активного т-ва в теперішній час. Новозасноване т-во, як частина величезної організації, що має скрізь свої відділи керуючися невідкличними потребами національно-культурної праці, принципами послуху, пошани до світського й духовного авторитету, належною дисципліною та виконанням обов'язків, розпочало своє трудне діло.

На чолі т-ва стоїть Старшина — І. Паславський та помічні старшини — М. Коблянський. А. Драгус — скарбник. За весь час до 1-го квітня 28 року було усіх членів 37, з них усунено 12 за невиконання своїх обов'язків, що доказує, що т-во вважає на якість, а не кількість. Усіх щотижневих збірок було 76. Прочитано рефератів, докладів на ріжнородні теми 56, читало їх 9 осіб. Улаштовано 8 національних свят І. Франка, 2 — Т. Шевченка, 2 — в день проголошення незалежності України та злуки земель, 2 — вистави, 1 — О. Кобилянської. Другий рік працюють курси українознавства з програмою: українська мова, література, історія, географія. Започатковано курси бібліотекознавства.

Організується власна бібліотека, мається власних книжок на суму 150.00 д. — Крім цього випикується для поширення серед громадянства українські видання, календарі, портрети, книжки і т. д. Доручено п. Ан. Нестеренковій точною реєстрацію книжок, газет, журналів (ріжних назв 15); вона й видає книжки. Позичало читати 17 чол. прочитано ними за пів року більш 1.000 чисел. Дуже важний відділ — «Україніка» провадить п. Х. Богдан, котрий набірав за цей час, більше 300 пр.

БІБЛІОГРАФІЯ.

матеріалів про українські справи з місцевої й чужої преси.

Приступлено також до утворення видавництва «Зеленого Кліну», котре випустило за безреєстрованих міс. дві брошури: ч. 1. «Що знати повинна кожна людина», ч. 2. «Тарас Шевченко» в 1000 прим. Видання хутко розходяться. —

Крім цього т-во улаштувало 1 екскурсію, 3 прогулянки та 8 товариських зібрань.

Члени Т-ва користуються даремною лікарською допомогою від наших лікарів. В осени утворено «Комітет допомоги жертвам повені Галицької України» — в складі В. Осадчого, М. Нетребенка, М. Коблянського. Т-во внесло одноразово 3 відс. із свого заробітку, крім цього зібрано між громадянами та вислано Центр. Ком-тові у Львові більш 100.00 д. (36.00 ам. дол.).

Т-во живе й працює власними силами, жертвами, складаючи 3 відс. внеску, із заробітку працюючих. За весь час було усіх прибутків та видатків поперех 900.00 д., що свідчить про інтенсивність праці скарбниці Т-ва. Т-во знаходиться в постійних зв'язках з укр. нац. культурними організаціями Америки, Канади, Чехословаччини, Німеччини, Галичини. Т-во, не дивлячись на малу кількість членів, за несповна два роки, виконало величезну працю в самих несприятливих умовах, а все дякуючи єдності, дисципліні, відданості праці та розумінню своїх завдань.

— Комітет для вшанування пам'яті С. Петлюри. З'організований після вбивства С. Петлюри «Об'єднанням» Україн. Організацій Д.-Сходу», після ліквідації останнього, реорганізувався. Видав портрети, листівки С. Петлюри та зібрав чимало матеріалів з чужої місцевої преси, про вбивство С. Петлюри та процес Шварцбарда. Комітет має живі зв'язки з Паризьким Центр. Комітетом.

***

«Les cri des peuples» — тижневик. Париж. 13. VI. 28 р.

Судячи по назві цього журналу, можна було б подумати, що це дійсно крик народів, але придивавшись до того, що там написано, як написано, і хто бере участь, кожен скаже, що це не «Крик народів», а гвалт людей, що зв'язані з большевиками. Через те, певно, в журналі нічого і не згадується про утиснені народи і меншості під большевиками: бо, мовляв, знає кіт, чие сало з'їв. Заге «захищаються» інтереси, навіть українців, але де? тільки в Польщі і в Румунії. Та найбільше цікаво і пікантно, що це пише журнал п. Лекаша, того самого, що прославляв Шварцбарда і їздив здобувати свої відомості в ППУ. П. Лекаш навіть на ст. 20 обіцяє якусь сенсацію, що належатиме перу «великого письменника Панаїт Істраті» про моголу Шевченка. Лишається сказати одно: щастить пригноченим народам; з усіх боків — друзі та ще які? Северини, Шварцбарди, Лекаші і їм же нема числа.

«Промінь» — ілюстрований місячний журнал для дітей ч. 5. травень 1928 р. Вінніпег. Канада.

Корисний журнальчик для дітей молодшого віку з досить влучно підібраним матеріалом для читання, віршиками і ілюстраціями.

***

— Військова справа» ч. 2. 25 травня 1928 р. Париж.

Український неперіодичний військовий журнал. Видає Управа Т-ва бов. вояків Армії УНР у Франції.

Зміст: О. Чернявський — «Піхота». ген. О. Удовиченко — «Загубель Студ. Курія під Крутами». Сотн. М. Гончарів — «Піхота та її вогневі засоби». ген. Сварика — «Артилерія». В. Ч.-Л. »Зусилля Франції під час і після Великої війни». Сотн. Золотарь-Золотаренко — «Розвиток цивільної авіації в Польщі». О. Чернявський —

«Танки». Хроніка військова. Хроніка з життя Т-ва Вояків.

Лишаємо військовим спеціалістам оцінювати глибше зміст журналу. З нашого боку скажемо лише, що безумовно журнал набирає тих форм і характеру, які потрібні ширшому колові нашого вояцтва на еміграції. Він популярно вчить військової науки, як вона стоїть зараз, популяризує новини, по мірі можливості стежить за новинами військової теорії і практики. Лишається лише побажати, щоб він виходив в друкованому вигляді і значно частіше.

— Ген. В. Петрів. «Спомини з часів укр. революції» (1917-1921). Частина перша: До берестейського миру. Львів 1927. Накл. «Черв. Калини». 180 стор.

Ще одна книжка спогадів про героїчні часи, про факти і події, що учасники їх не мають права занести з собою в могилу і яка буде прочитана з великою цікавістю сучасниками і зостанеться цінним матеріалом для майбутніх істориків епохи, тим більше що

це спогади кваліфікованого старшини армії УНР, написані з метою встановити «те, що бачив, почував, і як розумів».

«ЕЛПІС». ч. IV. 1928. р. Орган Теологічного Православного факультету Варшавського Університету. Видається на 3-х мовах: польській, українській і московській.

Серед інших статтів цієї книжки відмічаємо інтересну замітку проф. І. Огієнка про «Люблинські написи 1418 року».

— «Духовний Сіяч». ч. 14. 27 травня 1928 р. Двохтижневий церковно-народний журнал. Видає Духовна консисторія в Кременці-на-Волині.

Крім суто духовного змісту статей відмічаємо в біжучому ч. 14 замітку «Св. Миколай в уяві народній» та «Православно-церковна старовина в сучасних побожніх звичаях укр. народу Холмщини і Підляшшя» — С. Любарського як корисні спроби вистудювання релігійного етнографічного перетвору.

Зміст.

— Париж, неділя, 1 липня 1928 року — ст. 1. І. М. Виховання молоді і Укр. Робітн. Університет в Празі — ст. 2. Лист із Америки — ст. 6. С. Лист із Праги — ст. 7. М. З. Крейсер «Червона Україна» на Босфорі — ст. 11. Observator. З міжнароднього життя — ст. 13. З преси — ст. 16. Хроніка — З Великої України — ст. 17. На укр. землях — ст. 20. Газетні звістки — ст. 22. З життя укр. еміграції: — в Чехії — ст. 22. У Франції — ст. 24. В Польщі — ст. 25. В Німеччині — ст. 28. В Болгарії — ст. 29. На Далекому Сході — ст. 29. Бібліографія — ст. 31.

Редакція і адміністрація: 42, rue Denfert-Rochereau, Paris (V).

Tél. Danton 80-03.

Поштова адреса: Для листів: Boite postale № 15, Paris (XIII), France.

Для переказів у Франції: «Le Trident», chèque postal 898.50, Paris.

Редагує — Комітет.

Адміністратор: Іл. Косенко

Le Gérant: M-me Perdrizet.

Imprimerie de Navarre, 8 rue des Gobetins, Paris